

Skolestart

Tema: Engagement og fællesskab

Børnehaveklasseforeningen
– en del af helheden...

Bladudvalg:

Ina von Barm (ansv.), Kastaniedal 9 B,
2730 Herlev. Tlf. 44 84 92 80.

E-mail: ruina@email.dk

Arbejdsplads: Bagsværd Skole,
Gladsaxe Kommune.

Ester Lunddal, Stokrosevej 8,
4450 Jyderup. Tlf. 20 64 49 28.

E-mail: ester.lunddahl@skolekom.dk

Arbejdsplads: Ørslev Skole,
Høng Kommune.

Lene Krogh Larsen, Skolevang 2,
2660 Brøndby Strand. Tlf. 43 53 90 93.

E-mail: majoleni@post.tele.dk

Arbejdsplads: Ådalens Privatskole,
Ishøj Kommune.

Grethe Hyldkrog, Mølleåparken 48,
2800 Lyngby. Tlf. 45 93 74 21.

E-mail: grethe.hyldkrog@webspeed.dk

Arbejdsplads: Pædagogisk vejleder,
Hvidovre Kommune.

Annie Thousig Møller, Tokkekøbvej 51,
3450 Allerød. Tlf. 48 14 36 20.

E-mail: annie1403@me.com

Arbejdsplads: Ingrid Jespersens
Gymnasieskole, København Ø.

Ingelise Haag, Niels Bohrs Alle 30,
2860 Søborg.

E-mail: Ingelise.haag@skolekom.dk

Arbejdsplads: Grønnemose Skole,
Gladsaxe.

Bodil Høeg, Strandgårdsvej 4,
3050 Humlebæk. Tlf. 49 16 00 39.

E-mail: boditor@gmail.com

Arbejdsplads: Langebjergskolen,
Humlebæk.

Dorthe Bundgaard Clausen, Vrouevej 8,
Vroue, 7800 Skive. Tlf. 97 54 73 04/27 62 50 14

E-mail: dorthebc@fiberpost.dk

Arbejdsplads: Vestfjendsskolen, Vridsted.

Fra HS:

PiaTine Jessen, Vesterlundvej 107,
Nymindegab, 6830 Nr. Nebel.

Tlf. 22 88 09 84. E-mail: pia@jessens.dk

Henvendelser angående bladet:

Redaktør eller bladudvalg:

- Artikler, læserbreve og anden orientering med interesse for området.

Børnehaveklasseforeningens kontor:

- Kredsenes indkaldelser til møder og generalforsamlinger samt referater fra samme.
- Annoncer.
- Henvendelser ang. abonnement.

Kontingent 1/1 2014

Pr. halvår kr. 397,- Pensionister halv pris.

Abonnement 395,-

Bladet udkommer i følgende måneder:

I slutningen af januar, marts, maj, oktober, november samt i starten af august.

Stofindlevering den 15. i måneden før udgivelsesmåned, for august-nummeret dog den 15. juni. Ved udgivesssvigt rettes henvendelse til eget postkontor.

Kontrolleret af:

Kontrolleret oplag: 2.079 ekpl. i perioden
1. januar - 30. juni 2011.

Produktion: npc-grafikom as

Tlf. 27 88 10 80

E-mail: bej@grafikom.dk www.grafikom.dk

© Børnehaveklasseforeningen - ISSN 0905-6319

Forsidefoto: Asger Møllsøe.

indhold

Leder	3
Af Lis Jeppesen	
Engaging young children by thinking together	4
Af James Nottingham	
3F-modellen (feedforward-fordybelse-feedback) for professionel undervisning	8
Af Mads Hermansen	
Klasseledelse - giv eleverne mulighed for deltagelse i fællesskabet	11
Af Mette Stange	
Klassens regler og normer	14
Af Annie Thousig Møller og Lene Krogh Larsen	
Trivsel er altafgørende for det første år i skolen	17
Af Jannie Moon Lindskov	
Dino Klasse i børnehaveklassen	18
Af Anne Hareby og Helle Merit.	
Den dag Venskabsvandalen besøgte Bagsværd skole	20
Af Birgitte Gericke Christensen.	
Innovation i børnehaveklassen omkring engagement og fælleskab	22
Af Helle Brødsgaard	
Ud og og lav matematik i sneen!	25
Af Kathrine Iversen	
AF BANEN, AF BANEN... Her kommer bananen!	26
Af Palle Krabbe	
Den lille idé – Stik mig en plade! eller Har du set giraffen?	28
Af Ingelise Haag.	
Læseinitiativprisen 2014	29
Bogomtaler	30
HUSK – Nyt fra HS/Meddelelser	31

forord

Ina von Barm

Nu tager vi hul på et nyt kalenderår og en serie blade, der alle har fået et af kompetenceområderne fra FFM som tema. Vi lægger ud med "Engagement og fællesskab". Om det område står der: Eleven kan bidrage til fællesskabet og drage omsorg for sig selv og andre. Der er færdighedsmål og vidensmål indenfor deltagelse, engagement, samvær og samarbejde, følelser og selvpfattelse.

Hattie og Nottingham er efterhånden blevet pædagogiske "kendisser" i Danmark. Deres tanker og arbejde med at synliggøre læring har i den grad vundet indpas. Jeg har selv været så heldig at opleve Nottingham, og jeg er sjældent gået fra et foredrag, hvor budskabet var så indlysende rigtigt.

Man kan sige meget om reformen, men lige præcis tankerne om synlige mål kommer vi ikke udenom. Det er ikke ny viden, men noget vi er nødt til at blive bedre til at få implementeret i dagligdagen. Mål før aktiviteter. Det kræver øvelse og en ændret tankegang. Der er god hjælp at hente i dette blad.

Ina von Barm, redaktør

Lis Jeppesen

”Motorisk udfordret”

Efter en dejlig lang juleferie er vi nu i gang igen på skolerne med daglige opgaver og udfordringer. En af opgaverne er at finde tid og mulighed for at tilgodese elever med motoriske udfordringer. I børnehaveklassen ser jeg dagligt flere og flere elever, som i den grad er udfordrede i forhold til deres motoriske formåen. De har bl.a. problemer med balancen og koordinationen. De bruger mange kræfter på at holde styr på deres krop, hvilket medfører, at energien til at lære noget bliver begrænset. Desuden oplever de at blive irettesat af voksne bl.a. fordi:

- De sidder meget uroligt og falder ofte ned af stolen.
- De er meget urolige og har hele tiden gang i noget.
- De løber ind i andre elever og ting.
- De trækker sig i forhold til lege af fysisk karakter.
- De er lang tid om at komme i gang, sidder og ”dagdrømmer”.
- De har svært ved at koncentrere sig og holde fokus.

Problemet for mig er ikke så meget at spotte dem. Det er mere, at jeg står med en håndfuld elever, der har store udfordringer motorisk. Jeg har ikke de nødvendige redskaber til at kortlægge deres problemer ej heller kompetencer til at tilrettelægge bevægelses- og motorikundervisningen, som specifikt går ind og hjælper dem.

Når jeg tænker tilbage på de år, jeg har været børnehaveklasseleder, er det næsten som et eventyr på godt og ondt. Der var engang, hvor skolen havde en del tolærer timer, som gav os gode muligheder for at ”se det

enkelte barn” både fagligt men så sandelig også motorisk. Dengang havde skolen en uddannet motoriklærer, der i samarbejde med børnehaveklasselederen testede eleverne. Eleverne kunne så efterfølgende få motorikundervisning på små hold, hvor der var tilrettelagt forløb, som tilgodeså netop disse elevers udfordringer. Pludselig blev der skåret i budgetterne, og alt ”overflødig undervisning” blev fjernet, hvilket medførte at bl.a. motorikundervisningen forsvandt.

Samtidigt forandrede børnenes legeværden sig fra leg med mange udelege til lege med primært ”elektroniske legekammerater”. Børnene udfordres ikke nok motorisk i dag. De bruger f.eks. ikke de naturområder, der er tilgængelige, i tilstrækkelig grad. Nu forgår bevægelseslegene i forbindelse med den ene ugentlige time til svømning, boldspil eller gymnastik, som børnene går til i deres fritid.

Den ny skolereform stiller krav om, at vi i skolen skal give eleverne mulighed for mere bevægelse i deres skoledag. Det er et lille skridt på vejen. Måske når vi så langt, at vi igen på skolerne får mulighed for at tilgodese specifikke motoriske behov i samarbejde med en motoriklærer. Men det er vigtigt, at det ikke kun bliver skolens opgave, at børnene får bevægelse hver dag. Vi må have forældrene på banen, så alle i fællesskab bliver mere bevidste om at give børnene mulighed for at blive udfordret motorisk.

Lis Jeppesen

Engaging young children by thinking together

“Spoon-feeding in the long run teaches us nothing but the shape of the spoon.” (E M Forster, noted English author and critic).

By James Nottingham.

“Spoon-feeding in the long run teaches us nothing but the shape of the spoon.”

(E M Forster, noted English author and critic).

Me: “A cat scratched my legs.”

Emily: “Did it hurt?”

Harry: “Does he (*the cat*) think he’s bad?”

Me: “It did hurt but I’m not sure he thought he was being bad.”

James Nottingham

James Nottingham was first a pedagogue with 3 - 7 year olds, then a teacher and leader in schools for 3 - 18 year olds in the UK.

He is now the Director of Challenging Learning, a company working throughout Scandinavia and the UK supporting pedagogy, leadership, and innovation.

His first two books have been translated into Danish: *Nøglen til læring*, and *Udfordrende læring* (from dafolo.dk).

A video of James working with pre-school children can be viewed at www.jamesnottingham.co.uk/media/videos

Josh: “Why didn’t he think he was bad?”

Megan: “Only dogs are bad. Cats aren’t bad.”

(Josh does an impression of a dog)

Emily: (returning her attention to the book we were reading together): “If we were in that picture, would we be real?”

Adam: “It IS real. Look, there!” (Adam holds the book up to show the others)

Ben: “No.” (Takes the book, turns it over and shakes it) “Nothing falls out.”

Emily: “That’s because it’s a picture.”

Josh: “Where’s the dog?”

Emily: “In there (points to the picture of the dog’s grave). Put it in the soil.”

This is a dialogue I had with 4-year-old children in a pre-school in England recently. We were reading

“I’ll Always Love You,” a picture book about the death of a dog and how its owners cope with bereavement, when the dialogue started.

The fact that many adults find this sort of dialogue surprising is, in itself, surprising! Young children regularly – and quite normally – ask searching, abstract questions, and are keen to talk about the meaning of life. At least they are in my experience, both as a pedagogue and teacher, and now as a parent of a 2 year old, 5 year old, and 8 year old. Of course, pre-schools already nurture many of the attitudes and skills children need to engage in abstract dialogue, but perhaps there’s even more we could do? So here are a couple of activities you could try with your 4, 5 and 6 year olds. Each activity is a good way to initiate dialogue with young children.

It's a Mystery!

To begin with, sit in a circle with the children and explain that you have a mystery to solve. Introduce the children to a teddy bear and say, "Teddy has been feeling very unwell today. I was hoping you'd help me discover why."

Next steps:

1. Ask the children what "unwell" means. Ask them whether this

is the same as similar feelings, such as being sad, falling over, or feeling lonely. Encourage the children to explain the differences between these conditions (this will begin to move your dialogue into an abstract realm).

2. Ask what the children would do if they were feeling unwell (for example, tell an adult, visit a doctor, put on a brave face).
3. Now introduce the clues ...

The cards are a mixture of potentially useful and potentially misleading information. The children should be supported to sort through them, identifying which clues help to solve the mystery and which ones to ignore.

Read out each card in turn, drawing attention to the picture that represents the text. Place all the cards face up in the middle of the circle.

Ask each child in turn to talk about one of the clues. This might be them saying: "I think this is why Teddy is unwell, because ..." (For example, one child might pick the picture of 3 bananas and say "I think this is why Teddy is unwell, because he ate all these bananas and that has given him tummy ache.")

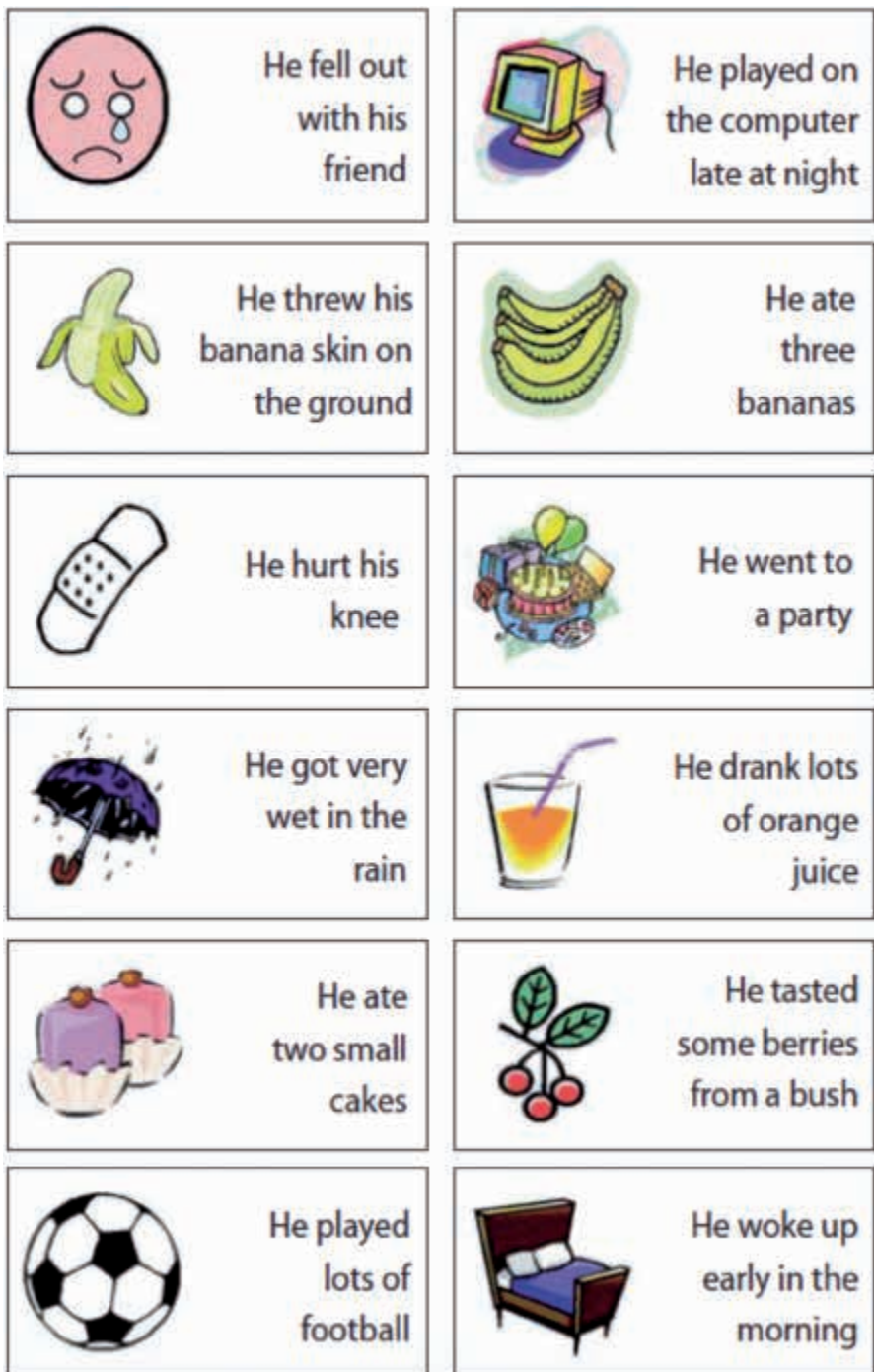
Some questions you might ask to encourage deeper thinking:

1. Why do you think that made him unwell?
2. Is that the only reason he is unwell?
3. Is that the most important reason for him being unwell?
4. Does anyone agree?
5. Does anyone disagree and think this did not make him unwell?
6. Does anyone think there is a different reason for him being unwell that is more important than this one?
7. Are there any cards that you feel are definitely not reasons for him being unwell?

This type of questioning will help children share their ideas and listen to each other's points of view. It should also prompt the children to re-assess their initial thoughts and to build on them or explore other possibilities.

Once potential reasons have been identified, then the sorting process can begin. This might mean putting the reasons why he's unwell in one pile and the irrelevant clues in another pile. Be sure to ask the children to

Figure 1.

talk about the sorting criteria as they place the clues into groups (for example, they might decide that "being unwell" means Teddy has an upset stomach, and so the things he's eaten will go into one pile, with all the other clues going into another pile).

An alternative way to sort the cards would be to place them on a continuum (line of string) with the most significant reason at one end and the least significant reason at the other. This method encourages children to evaluate each piece of information in relation to the rest of the clues.

I find this activity can take anything between 20 and 45 minutes, depending on the age and engagement of the children. Towards the end of the session, ask the children to answer some of these questions:

1. How did you make your decision?
2. Is it important to agree an answer together?
3. What helped solve the mystery?

4. If there had been no clue cards, then how could you have solved the mystery?

A Ranking Activity

This ranking activity is suitable for slightly older children – 5 and 6 year olds for example.

Begin with this ranking frame:

Ask the children to think of one food that they love (point to the smiley face), two foods that they think are just ok (point to the average faces)

and one food that they really don't like (point to the unhappy face). If you are working with 3 and 4 year olds then you might want to only use the happy and unhappy faces, and miss out the two in the middle.

Once you are happy that the children understand the concept of ranking, you can begin to introduce the people cards below. Show each one in turn and ask the children to talk briefly about what each of them does.

Now go through the following range of scenarios. Each time, ask the children to pick one person to put on the smiley face (don't worry about the other faces for now).

Who would be the best person to help if I wanted to ...

1. Build a wall
2. Stop being poorly
3. Make my pet cat better
4. Get my hair cut
5. Put out a fire

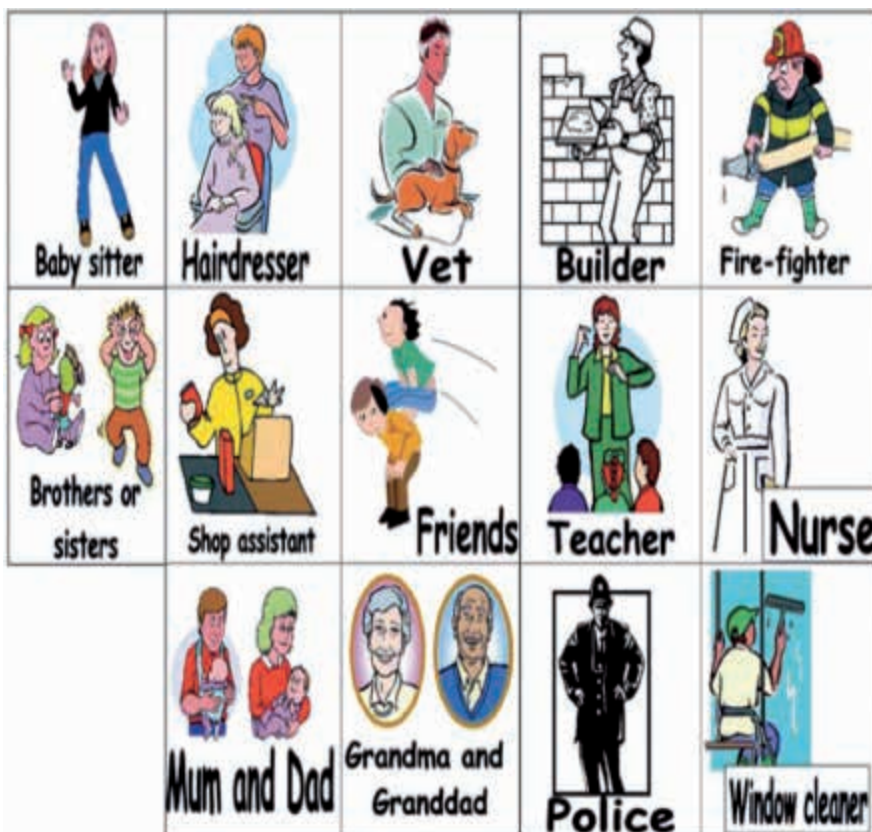
Now move to scenarios with less obvious answers:

6. Read me a bedtime story
7. Bake a cake
8. Hear a funny story
9. Be safe
10. Watch television

Once the children seem confident in giving answers, begin to use the other faces in the ranking frame.

- a) Which person would be the best to help us if there was a fire? (they will presumably pick the fire-fighter).
- b) Which person would be the worst person for helping us if there was a fire? (there will be a range of answers to this one. Each answer should be placed on the sad face).
- c) Which people would be ok – not brilliant, but not terrible – for helping us if there was a fire? (again, there will be a range of answers. Place the cards on the medium faces).

People cards.

Potential reasons

Once potential reasons have been identified, then the sorting process can begin. This might mean putting the reasons why he's unwell in one pile and the irrelevant clues in another pile. Be sure to ask the children to talk about the sorting criteria as they place the clues into groups (for example, they might decide that "being unwell" means Teddy has an upset stomach, and so the things he's eaten will go into one pile, with all the other clues going into another pile).

Foto: Asger Møllsøe.

Try this with a range of scenarios before using the following questions to deepen the dialogue:

- Why would the builder (for example) be the best person to help us?
- Is there any situation when the builder wouldn't be the best person to help us do this?
- Who would be the worst person to help us do this? Why?
- Does anyone have a different answer? Why?
- Would that always be the case?
- Would it be the same person if you were at home or at pre-school?

As this activity is concerned with ranking, it is important that the children are expected to place a value on the cards, prioritise, create a hierarchy and understand that they have done so. These questions can help with this:

1. Are you saying that this person would be a better/worse help than this person? Why?

2. In what ways would this person be a better/worse help than this person?
3. Is there anyone who would be exactly the same help as this person? Why? How?

The Effects on Children's Thinking

There are many benefits, both social and cognitive, to be gained from involving young children in the types of activities described above. The sorts of thinking skills developed by Mysteries and Ranking activities include:

- Sorting relevant information
- Interpreting and analysing information
- Making links between disparate pieces of information
- Speculating to form hypotheses
- Checking and refining
- Explaining
- Reasoning
- Empathising
- Reflecting

- Evaluating
- Questioning
- Making value judgements
- Prioritising
- Creating and recognising hierarchy
- Justifying
- Drawing conclusions
- Comparing
- Accepting and recognising different view points

3F-modellen (feedforward-fordybelse-feedback) for professionel undervisning

Hvordan kan man karakterisere den gode og professionelle undervisning? Det er det store grundspørgsmål, vi med mellemrum er nødt til at stille os selv ind imellem, også selvom vi har flere år på bagen som lærere eller pædagoger.

Af Mads Hermansen.

Det første umiddelbare svar er: Den gode undervisningssituation er, som den gode situation i familien, præget af, at man i store træk har en fælles forestilling om, hvad det er, man skal/vil gøre, for så at gøre det og så at slutte af med at se på, om det lykkes.

Når man fx deltager i en familiefest (konfirmation, bryllup eller lignende), ved værterne, at de skal byde alle velkommen og rette sig mod gæsterne, så de føler sig velkomne. Spillereglen om, at man byder velkommen og evt. præsenterer gæsterne for hinanden, er en del af et velkendt mønster og forventningshorisont.

Når stafetten for de gode mønstre skal gives videre til næste generation fx ved en konfirmation, har de gode forældre naturligvis gjort deres forarbejde ved sammen med konfirmanden, som nu for første gang i sit liv er medvært, at have gennemgået de forpligtelser, som værterne må tage på sig, så gæsterne føler sig velkomne.

Som antydning i begyndelsen af denne artikel er det at lære noget, at undervise i noget eller at udvikle noget et forløb i tre faser: en forberedelse, en fordybelse og en evaluering.

I overskriften kaldte jeg det feedforward, fordybelse og feedback. Det er grundlæggende det samme, men når jeg bruger netop de begreber, hænger det sammen med, at jeg så får fanget noget centralt.

Feedforward er at kaste noget frem i tiden. Her handler det om forestillinger. Feedback handler om at evaluere på noget, man har gjort, for at identificere om det er nået eller opnået. Når jeg så også kalder feedforward for forståelsesfortykning, er det for at understrege, at denne forberedende fase i undervisning grundlæggende handler om at gøre indledningen så tyk og god, at den er et robust og godt grundlag for fordybelsen.

Forforståelsesfortykningen (feedforward)

Et tænkt eksempel

En god måde at hjælpe den kommende konfirmand på (som i øvrigt så ofte når man skal hjælpe nogen med at påtage sig opgaver eller forpligtelser) er undersøgende at interviewe om, hvad det er, der ligger i opgaven. Det giver mulighed for, at man mere målrettet kan forholde sig til det, der ikke er helt klart eller måske er glemt. Opgaven og formålet bliver altså undersøgt i en samtale. Det sikrer, at det ikke bliver en repetition af noget, som konfirmanden måske synes, at hun allerede vidste, eller et foredrag som hun bare kunne overhøre.

Fordybelsen

I selve festsituationen kan konfirmanden måske alligevel ikke huske, hvad der blev aftalt, eller magter måske ikke helt at være lige kompetent i forhold til alle forpligtelser. Noget bliver glemt. Hvis det ikke er fatalt, bliver det overset. Hvis det er, så reparerer den gode forælder naturligvis på det ved omsorgsfuldt og diskret at gribe ind og hjælpe korrektionerne på vej uden at udstille eller revse for forglemmelser.

Feedback

Først i efterbearbejdningen af festen gennemgår forældrene så det, der gik godt, og identificerer igen i en interviewende form det, som ikke helt levede op til standarden for at få det på plads til en anden gang.

Man kan sige, at denne form forbedrer, så de bedste situationer gennemleves og øves ved, at man næsten kan klare opgaven og undervæjs får mental støtte og velvillig opmærksomhed. Forudsætningerne er god forberedelse og god efterbearbejdning, så situationen kan blive en egentlig praktisk øvelse i at stå på egne ben.

Hvis fordybelsen bliver præget af alt for mange tilrettevisninger og kor-

Feedforward

Foto: Asger Møllsøe.

reaktioner, forsvinder situationens flow og det enkelte barns overblik over, hvor i forløbet man er. Så bliver det som at være deltager i et rejse-selskab, hvor kun rejselederen ved, hvor man skal hen, og derfor er nødt til med opslået paraply at vise, hvor hun er, så de andre som lemminger kan følge med.

Undervisning bør altid have som formål at hjælpe til selvhjælp og må ikke skabe hjælpeløshed og afhængighed af, at andre fortæller en, hvad eller hvordan man kan gøre. Så i stiliseret form kan det ideelle forløb se således ud:

1. Her er lærer og eleverne sammen, før man fordyber sig i stoffet (feedforward-situationen). Her arbejder man med forestillinger om, hvad det er, der skal ske, når vi går over til at fordybe os. Det er her, man sammen undersøger, hvad det faktisk er, man skal fordybe sig i, og hvorfor det er vigtigt. Det er

her, hvor der kan stilles spørgsmål til forventninger og forestillinger om indhold og spilleregler for fordybelsen, som man er ved at forberede sig på. I denne fase trækker man også på, hvad man har lært af og erfaret i tidligere undervisningssituationer. Man kan også sige, at man arbejder med indledningen til den historie, som får sit plot og midte i selve fordybelsen. Under drøftelsen og forestillingsudfoldelsen sammen med eleverne handler det om at fiksere og tykne, hvad det er, der skal foregå. Samtalen om forventninger og forestillinger har og skal naturligvis have indflydelse på, hvad eleven oparbejder af forventninger til, hvad der skal ske i fordybelsen. I de bedste udgave bliver fordybelsen en slags selvopfyldende profeti. I den gyldne udgave bliver feedforwarden en slags ouverture, hvor man, som børn, når de leger rolleleg, virtuelt kan gennemgå

er at kaste noget frem i tiden. Her handler det om forestillinger. Feedback handler om at evaluere på noget, man har gjort, for at identificere om det er nået eller opnået. Når jeg så også kalder feedforward for forståelsesfortykning, er det for at understrege, at denne forberedende fase i undervisning grundlæggende handler om at gøre indledningen så tyk og god, at den er et robust og godt grundlag for fordybelsen.

scenariet og glæde sig til alt det, man skal lære, når man går i gang med at fordybe sig. Det er i denne fase man opstiller læringsmål for, hvad man skal nå og identificerer tegn på, hvordan man kan se, at man har nået dem. Det er også her, hvor man viser ind i, hvordan man kan arbejde metodisk i selve

fordybelsen, og hvordan man søger information m.v.

2. Her er vi nu gået ind i selve fordybelsen, og lærerens deltagelse skal helst indskrænkes til et minimum, for formålet er naturligvis i videst muligt omfang at overlade udfordringerne til elevens egen afprøvning. Undervejs i denne proces vil der uvægerligt ske fejl og andet uforudset, som kan skabe kaos eller måske direkte generere farlige situationer. Naturligvis er det lærerens opgave at gribe ind, når der er fare på færde. Imidlertid skal ethvert indgreb være så tåleligt og diskret som muligt for eleven og under ingen omstændigheder være nedgørende eller ydmygende. Jeg er godt klar over, at en lærers kaosberedskab kan være så presset af uro og utålmodige elever, at stress og desperation kan tage over, så man kommer til at skælde ud, men grundlæggende skal læreren her i videst muligt omfang holde sig i baggrunden og lade eleven øve sig. Hvis man skal gribe ind her, kan det passende være i form af opmuntring, et

klem på armen for at hjælpe frem, et blink med øjet eller et opmuntrende smil. Den faciliterende lærerrolle er den optimale.

3. Her er lærere og elever igen sammen efter fordybelsen (feedbackfasen). Nu er opgaven efterbearbejdning, hvor man forholder sig undersøgende til det, der er sket i og under fordybelsen. I bedste fald kan denne fase blive endnu en opførelse af det, der er sket (en mimet historiefortælling), som fx når man i fællesskab ser billeder eller optagelser af noget af det, man har fordybet sig i. Det er naturligvis også her, man evaluerende kan forholde sig til udbytte, målopfyldelse og om man faktisk kan se eller mærke, at man nu kan det, man har arbejdet på at lære. Evalueringens effekt optimeres ved, at den er rammesat, så nysgerrighed, undersøgelse og besindelse på fejl og uheld peger mod ny generel feedforward om, hvordan man i fremtidige situationer kan og skal handle. Evaluering er kvalitetsjustering, hvor der bliver undersøgt og spurgt til og bliver på denne måde nødvendige og naturlige dele af de gode undervisningsforløb.

Med dette grundlag og i fortsatte guirlander af kortere eller længere forløb hen over skoleforløbet har eleven mulighed for at udvikle selvstændighedskompetencer, så skolen kan blive et godt grundlag for den enkeltes fortsatte konstruktion af eget meningsfuldt tilværelsesprojekt med rød tråd og robust evne til at styre alle de relationelle situationer, man som borger i et komplekst samfund skal kunne magte.

En praktisk forholdemåde i det kommunikative felt – en antydning

At arbejde med spørgsmål frem for bedreviddende udsagn er grundformen i denne praktiske forholdemåde som lærer.

Arbejde med at lade spørgsmål og historiefortælling, om det man gør, være central i undervisningen hand-

ler grundlæggende og systematisk om at tilrettelægge, så der hele tiden erhverves færdigheder, som er så indarbejdede, at de kan fungere som springbræt for erhvervelse af nye mere avancerede færdigheder.

I vekselvirkning med oparbejdelse af gode faglige vaner og rutiner for hvordan man arbejder med stoffet, alternerer man så med forløb, hvor man leger og eksperimenterer med det, man har lært og her forholder sig nysgerrigt og mulighedsåbnende. Til dette er arbejde med spørgsmål, forundring, hypoteser og nysgerrighed af allerstørste vigtighed.

Der findes et utal af håndtag den gode lærer kan gribe til for at få kvalifikation til dette nysgerrighedsarbejde. Her vil jeg pege på systemisk og narrativ teori, hvor det vigtige er, at man formulerer sig hypotetisk og cirkulært fremfor dogmatisk og lineært og derfor er nødt til at arbejde med spørgsmål.

Et spørgsmål har, uanset hvor meget det indeholder af nysgerrighed og forundring, altid en forforståelse eller hypotese indbygget i sig. Men det har meget større sandsynlighed for at blive undersøgt og gjort til noget, man er optaget af, hvis det bliver formuleret som spørgsmål end som svar.

Hvis man efterstræber den spørgende og undersøgende kultur, er der altså tale om at deltage i processer, hvor feedback- (at evaluere), feedforward- (at forudsige) og refleksion er det centrale. Det giver eleverne mulighed for at justere deres egne forestillinger og viden ved at fortælle om det. Og det er lige netop det, en systemisk vinkling er velegnet til.

Hjælp til praktisk erhvervelse af de nysgerrige og kompetente spørgsmålsstillende kompetencer kan man opsøge i bogen: Kommunikation og samarbejde – i professionelle relationer (2013)

Litteratur

Hermansen, M. (1996): Læringens univers. Århus. Klim. Norsk udgave: 2006. Gyldendal Akademisk.

Hermansen, M. (2003): Omlæring. Århus. Klim.

Hermansen, M. (2010): Spilleregler i klassen. København. Akademisk.

Hermansen, M. m.fl. (2012): Kommunikation og samarbejde – i professionelle relationer. København. Akademisk.

Hermansen, M. (2014): Så det... Om liv fagligt fortolket og fortællingsforvansket. Multivers.

Klasseledelse – giv eleverne mulighed for deltagelse i fællesskabet

I denne artikel vil jeg tage udgangspunkt i to færdigheds- og vidensmålspar inden for kompetenceområdet "Engagement og fællesskab" i Forenklede Fælles Mål og sætte dem i relation til den tydelige klasseledelse som en måde at skabe det gode læringsfællesskab, der giver eleverne både mod på at lære og en forståelse for andre elever i læringsfællesskabet.

Af Mette Stange, lærer, PD i projektledelse og organisationsudvikling, forfatter til bogen "Cooperative Learning og klasseledelse", konsulent og masterstuderende. ms@mebo-consult.dk www.mebo-consult.dk

Tag ansvar

Uanset alder og klassetrin så er børnehaveklasselederen, læreren eller den voksne, der har ansvaret for gruppen af børn, den allervigtigste person for, om eleverne opnår en følelse af tryghed og en mulighed for at lære alle de ting, de skal lære i løbet af deres skoletid.

Det er ikke et ansvar, vi kan lægge over på børnene. Når eleverne bliver ældre, forventes det ofte, at de besidder de kompetencer, der skal til for at indgå i et fællesskab, lytte til en fælles besked, samarbejde med andre elever, forholde sig kritisk, tænke selv og gøre som der bliver sagt. Hvordan skal en elev kunne alt det, hvis han eller hun ikke har lært det?

I mit arbejde som konsulent, hvor jeg afholder kurser i både klasseledelse og Cooperative Learning samt målstyret undervisning, undrer det mig gang på gang, hvor mange mellemtrins- og overbygningslærere, der stadig har brug for at arbejde med elevernes disciplin og sociale kompetencer på et niveau, som man skulle mene, eleverne for længst er forbi. Det er de bare ikke!

Foto: Annie T. Møller.

Jeg møder mange kompetente, dygtige børnehaveklasseledere, der er uhyre bevidste om, hvad de gør i arbejdet med de små, nye elever, der starter i skole. De ved, at det er nødvendigt med klare rammer og en tydelig ledelse af klassen. Jeg vil gerne slå fast, at det altid er lærerens/den voksnes ansvar, at eleverne har ty-

delige, faste rammer, der klart viser dem, hvor grænserne er.

Deltagelse og fællesskabet

I de nye Forenklede Fælles Mål for børnehaveklassen er "Engagement og fællesskab" et af seks kompetenceområder, som man skal omkring i børnehaveklassen. Området er delt

Foto: Dorte Clausen.

op i fem færdigheds- og vidensmål for: *deltagelse, engagement, samvær og samarbejde, følelser og selvopfattelse*.¹

Jeg vil gerne tage fat i *deltagelse* og *samvær og samarbejde* som to væsentlige elementer, der lægger grunden for klasseledelse og fællesskabet i klassen.

Det første vigtige færdigheds-/vidensmål er for 'deltagelse', her står der i FFM:

- Eleven kan opbygge og efterleve klassens normer
- Eleven har viden om skolenormer, herunder normer for digital adfærd.

Det kunne fx starte med faste rutiner på en skoledag. Eleverne må kende dagsordenen for dagens undervisning, for at de kan tage aktivt del i denne, og for at de kan vide, hvad der forventes af dem, og hvad de i øvrigt kan forvente af dagen. Det er altid godt at vide, "hvornår noget går over", derfor er det også rart at vide, at der altså kommer et nyt punkt på dags-

ordenen, hvis det, man arbejder med lige nu, ikke er ens hofret. Min oplevelse af at undervise voksne er, at de nøjagtigt ligesom børn har brug for at vide, hvad skal der ske, hvor lang tid varer det osv. Prøv blot at tænke på sidste gang du var på kursus. Havde instruktøren en dagsorden? Vidste du hvornår, der var pause? Børn tænker sikkert ikke: "Nå, der er en, der har styr på det, men jeg er sikker på, at de mærker, om der er det! Altså en tydelig dagsorden ledsaget af pikto-grammer så eleverne også kan huske, hvad der blev sagt.

Den tydelige klasseleder arbejder helt naturligt med mål for, hvad eleverne skal lære. Målene går både på, hvad eleverne skal lære fagligt, men i høj grad også på, hvad eleverne skal lære socialt. Det er vist ikke nogen overraskelse for nogen længere, at det ikke bare kommer af sig selv, at eleverne bliver kompetente sociale, samarbejdende deltagere i klassefællesskabet. Der skal arbejdes hårdt for at opnå det. Det gode læringsfællesskab handler nemlig ikke om held – at være 'heldig' at få en god klasse. Det handler om professionelt arbejde med at skabe fællesskabet.

Deltagelse – hvis ansvar er det?

Hvad vil deltagelse sige – og hvem har ansvaret for om eleven deltager?

Når eleverne bliver lidt ældre, så kommer deltagelse ofte til at handle om, hvor mange gange i hver time eleven rækker hånden op for at markere, at de har svar på et spørgsmål. For mig burde deltagelse i langt højere grad handle om *muligheden* for deltagelse. Hvorledes er mulighederne for at deltage i klassens diskussioner? Hvis vi opdrager eleverne til at den måde, man deltager på, er at række hånden op og vente på tur, så får deltagelsen svære kår. For hvem får lov? Den, der råber højest? Den første, der rækker hånden op? Eller en anden, som læreren synes, skal have lov til at svare? Under alle omstændigheder så er det svært for ret mange i en situation som ovennævnte at få taletid, og læreren er nødt til at bruge mere tid på at få de øvrige 20-25 elever til at være stille.

Hvad nu hvis det slet ikke handler om at række hånden op flest gange men om at sige noget fornuftigt og dele med sine kammerater. At være i stand til at lytte på en god måde og give feedback til kammeraten på det, som blev sagt?

Den tydelige klasseleder er selvfølgelig bevidst om, at eleverne skal lære at samarbejde som en del af at opbygge det gode læringsfællesskab. Hvis eleverne skal kæmpe om at få lov, så levner det ikke meget plads til opmærksomhed på kammeraterne og klassens normer, som jo bl.a. er målet med undervisningen. Læreren må altså arbejde med andre markeringsformer, tænketid før svaret kommer på klassen og meget tydelige forventninger til elevernes samarbejde.

Der er masser af inspiration at hente til dette arbejde i Cooperative Learning, der jo netop har det indbyggede element, at eleverne får mulighed for at tænke selv, før de svarer. De er afhængige af kammeraternes svar, for at de selv kan få succes med deres opgave. Derudover er rollefordeling et vigtigt element, som kan tilgodeses på mange forskellige måder. De mange Cooperative Learning øvelser har allerede indtænkt rollefordelingen, og desuden kan man tildele

1. <http://ffm.emu.dk/maal-struktur/boernehaveklassen/boernehaveklassen>

2. Stange, Mette: Cooperative Learning og Klasseledelse, Dafolo, s. 133 <http://www.dafolo.dk/Elevtyper.5067.aspx>

3. Weidner, Margit: Kooperativ Læring i undervisningen, Dafolo s.106

eleverne roller uden, at det er en del af øvelsen. Se mere inspiration på www.dafolo.dk/cooperative.²

Samvær og samarbejde

Det andet område inden for kompetenceområdet "Engagement og fællesskab", som jeg gerne vil berøre, er *samvær og samarbejde*.

Når eleverne starter i skole, er de en gruppe individer, der er sat sammen i en klasse, fordi de passer sammen aldersmæssigt og ofte også geografisk. Hvad mon de ellers har til fælles? Måske ikke ret meget sådan umiddelbart, de skal i hvert fald opdage det først. Det skal de have hjælp til. Samarbejde skal læres. Færdigheds- og vidensmålsparret for dette område er:

- Eleven kan etablere og vedligeholde positive relationer
- Eleven har viden om spilleregler for samvær.

Nogle børnehaveklasseledere starter allerede med, at eleverne skal arbej-

de i grupper på 3-4 næsten med det samme, andre starter med pararbejde og arbejder sig videre derfra, når eleverne er klar til det. Det vigtige er, at arbejdet med at lære eleverne at samarbejde sker efter nogle bevidste overvejelser, hvor eleverne gradvist bevidstgøres om deres egen og andres rolle i at få et samarbejde til at fungere. Det vil højst sandsynligt være dømt til at mislykkes, hvis man beder en lille gruppe børn om at løse en opgave i fællesskab, hvis man ikke samtidig har sagt, hvordan de skal samarbejde.

Kommunikative kompetencer

For at samarbejde må børn (og voksne!) have kommunikative kompetencer, fordi samarbejde kræver så meget mere end blot det at *arbejde sammen*. Eleven må kunne udtrykke sin egen mening og samtidig kunne svare klassekammeraterne og fx bede om hjælp. Der er mange aspekter af et samarbejde, som klasselederen må tydeliggøre for eleverne. En ting ad gangen. Når eleverne starter med

at arbejde sammen to og to, så vil noget af det første, de har brug for at øve sig på, være at lytte til den anden. Hvordan ser man ud, når man lytter? Hvad siger man? Alt det skal italesættes og øves. Den sidste del er rigtig vigtig – det er ikke nok at italesætte – der skal også øves. Dvs. at eleverne skal sættes i nogle situationer, hvor de skal lytte til hinanden for bagefter at evaluere på, om de kunne det, der var målet med øvelsen fx med et evalueringsark – lav et selv eller find inspiration i Kooperativ Læring i undervisningen.³

Til slut vil jeg igen slå fast, at det er børnehaveklasselederen/læreren/pædagogen, der har ansvaret for, at eleverne lærer de færdigheder, der skal til, for at børnene kan indgå i samarbejde. Sammen må børn og voksne opbygge et fælles sprog om læring. Når det ansvar ikke alene ligger på børnene, kan de koncentrere sig om at lære både det faglige og de sociale færdigheder, som vi kræver af dem, når de går i skole. ■

Konference Mit første møde med matematikken III

Forlaget MATEMATIK, Danmarks Matematiklærerforening, inviterer til konference og workshops onsdag den 25. februar 2015 kl. 9.30-16.30 i Odense Congress Center

Matematik i førskole og skolestart 2015

Foredrag og oplæg

Hvordan arbejdes der med matematik i børnehaven, børnehaveklassen og i 1. -3. klasse? Hvordan kan der skabes et fagligt flow i børnenes matematiklæring?

Danmarks Matematiklærerforening præsenterer i en workshop sit bud på arbejdet med Matematik i skolestarten, ABACUS.

Materialet fik guldmedalje for bøgerne til børnehaveklasse på bogudstillingen i Frankfurt som årets bedste undervisningsmateriale i Europa i 2012.

I 2014 har materialet til 2. klasse modtaget en bronzemedalje i Frankfurt.

www.dkmat.dk

Konference og workshops

Spændende foredrag og oplæg for alle med førende undervisningsekspert indenfor begynderområdet. Derudover er der afsat tid til workshops efter eget valg.

- 1 Leg og lær, Matematisk opmærksomhed i børnehaven og 0. kl.
- 2 Matematik i skolestarten med ABACUS
- 3 Matematik i indskolingen med ABACUS
- 4 Mine Matematiktanker - tegn og forklar, hvordan du regner
- 5 Talforståelse i børnehøjde
- 6 Konstruer og byg virtuelle og fysiske modeller med LEGO
- 7 Sjov med tal

Se mere og tilmeld dig på www.dkmat.dk

Klassens regler og normer

– om at arbejde med synlige mål i børnehøjde

Af Annie Thousig Møller, børnehaveklasseleder på Ingrid Jespersens Gymnasieskole i København og Lene Krogh Larsen, børnehaveklasseleder på Ådalens Privatskole i Ishøj.

Synlig læring og Nøglen til læring, Hattie og Nottingham, Forenklede Fælles Mål Ja, i disse år bliver vi alle sammen bevidstgjorte om, at vores elevers læring fremmes, når vi gør det tydeligt for eleverne, hvad de skal lære. Lige så vigtigt er det, at de får feedback fra såvel lærerne som fra kammeraterne. Vel og mærke en feedback, der er baseret på kriterier, således at eleverne ved, hvad det er, de skal kunne.

Som mange andre børnehaveklasseledere tumler vi rundt og laver små forsøg med, hvordan vi kan arbejde med synlig læring og kan få sat

Fælles Mål i børnehøjde. Enkelt er det ikke, synes vi, når vi nu arbejder med de 6-årige, der lige er startet i skolen og endnu ikke kan læse. Så længe det handler om noget fagligt og meget konkret, f.eks. at tegne en sommerfugl eller skrive et 7-tal, er det ret enkelt at opstille mål og kriterier. Men når det kommer til det sociale, hvor det handler om elevernes adfærd, bliver det straks mere diffust; især fordi det er sværere at opstille objektive kriterier.

Med udgangspunkt i kompetenceområdet 'Engagement og fællesskab' vil vi i denne artikel beskrive, hvordan vi hver især har arbejdet med at synliggøre problematikker omkring klassens regler og normer.

Engagement og fællesskab er måske et af de vigtigste kompetencemål i børnehaveklassen. Det første år skal klassens fællesskab opbygges, og børnene skal lære at engagere sig i hinanden og skolen. Når det lykkes, har vi skabt grundlaget for en velfungerende klasse med engagerede, omsorgsfulde, ansvarlige og indsigtfulde børn.

Forenklede Fælles Mål / Engagement og fællesskab / Deltagelse

- Færdighedsmål: Eleven kan opbygge og efterleve klassens normer
- Vidensmål: Eleven har viden om skolenormer.

At skabe deltagelse i klassens opbygning af mål og normer, er en todelt opgave. Først skal normer og regler præsenteres. Det vil sige, at de voksne skal sørge for at sætte rammerne

og gøre forventningerne tydelige. Når børnene har forstået, at de forventes at overholde disse normer og regler, kommer den næste opgave: at engagere børnene i at opbygge og efterleve disse. Alle børn er interesserede i at følge flokken, og de fleste børn vil gøre alt for at samarbejde. Hvis målene skal nås, skal børnene have indflydelse og være med til at fastsætte de mål, som *de* synes, vil være gode for klassens fællesskab.

Annies arbejde med målbolde

Når jeg arbejder med synlige mål i klassen, er det som regel på baggrund af situationer, som jeg eller børnene synes skal forbedres.

Nogle børn kan i perioder f.eks. synes, at der er for meget støj, og de har derfor svært ved at koncentrere sig. Vi snakker om problemet i klassen, og sammen formulerer vi det, der skal stå på "bolden". Målet kunne i dette tilfælde hedde: Arbejdsro (Bolden er et billede af en basketball eller fodbold, der er lamineret og med plads til at skrive det aktuelle mål på med en white-board-pen). Andre mål kunne være; huske indesko, sidde roligt og vente til timen begynder, tale med små stemmer osv.

Bolden bliver placeret under overskriften "**Børnehaveklassen øver sig på**". Her hænger den nogle dage, og vi taler meget – især i starten – om at huske målet og om, hvilken overraskelse klassen mon skal lave, når der er tre bolde i mål. Her kan man jo selv bestemme, om det skal være en eller tre målbolde, der skal i mål alt efter målets sværhedsgrad.

I starten flytter bolden sig rimeligt hurtigt, dog skal der spores en fremgang. Grunden til, at det skal gå lidt hurtigt, er, at børnene i starten skal opleve succeser omkring arbejdet med målboldene. Det motiverer til at holde ud og holde ved. Oplevelsen af, at klassen sammen klarer målene, giver i tilgift en stor fællesskabsfølelse,

som mærkes i dagligdagen mht. at hjælpe hinanden i situationer, som ikke er relaterede til målene.

Efter et passende stykke tid flyttes bolden videre til, **"Nu kan børnehaveklassen næsten"**, og til slut, inden den kastes i mål, rykkes den til, **"Nu kan børnehaveklassen"**. Her hænger den så et par dage, for at cementere at målet kan holde.

Derefter kaster børnene bogstaveligt talt bolden i mål. Alle står ved målet, og et barn kaster. Det udløser stor begejstring, når bolden rammer.

Lenes arbejde med Dafolos målplakat

I år består min klasse af 22 elever; 12 drenge og 10 piger. Kort fortalt er de meget søde mod hinanden, og der er meget sjældent konflikter mellem børnene. De arbejder godt i timerne

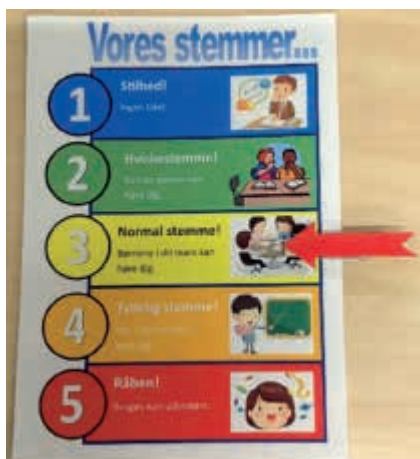
og er i alle 'kontrollerede situationer' fantastisk gode til at overholde klassens normer, som vi jævnligt taler om og repeterer. Vi har bl.a. stor glæde af et 'lydbarometer', som jeg for et par år siden bearbejdede efter en idé fra App'en Pinterest. Eleverne har været med til at finde ud af, hvilke stemmer, der passer til hvilke situationer i klassen, og jeg sætter i de forskellige situationer pilen hen på det stemmeniveau, som vi er blevet enige om, passer til den aktuelle aktivitet.

Lige siden skolestarten i august har vi dog haft en udfordring omkring elevernes lydniveau i legetimerne og på de tidspunkter, hvor der skal skiftes fra en aktivitet til en anden. Det er jo ikke særlig usædvanligt, men noget som mange af os oplever år efter år. Lydniveauet bemærkes og kommenteres af såvel børn som voksne.

I min klasse arbejder vi med synlige mål på baggrund af Dafolos Målplakat, som siden den blev hængt op i klassen, har været et utrolig godt hjælpemiddel for både mig og børnene. Såvel billedet som spørgsmålene på plakaten er rigtig gode hjælpemidler, når mål skal konkretiseres

Et par dage efter at målplakaten var blevet hængt op i klassen, var vi på cykeltur til naturskolen, hvor vi skulle på insektjagt. Da vi nærmer os Naturskolen, råber barnet, som cykler bag mig: "Lene, hvad er egentlig målet med den her tur?"

Hvad skal du vide?

- **Jeg skal kende reglerne fra lydbarometeret.**

Hvad skal du kunne?

- **Jeg skal overholde vores aftaler om stemmerne fra lydbarometeret.**
- **Jeg skal lade være med at løbe og tumle inde i klassen.**

Hvordan kan du se, du har nået målet?

- **Efter hvert modul giver hjælpepatruljen 'stjerner' sammen med lærerne.**
- **Når klassen har 10 stjerner, er der en overraskelse.**

Hvad kan du gøre for at nå målet?

- **Du kan gøre dig umage for selv at huske på at 'skrue ned for stemmen'**
- **Du kan huske dine kammerater på det, hvis de glemmer det.**
- **Hjælpepatruljen – to børn på skift – hjælper klassen.**

Hvad vil du gerne lære?

- **Vi vil lære at få mere ro i timerne.**

for børnene. Og plakaten minder mig hver dag om, at jeg skal huske at synliggøre målene, og skulle jeg glemme det, så er børnene med det samme på pletten og spørger om målet.

I klassens time tog vi emnet om lyd-niveaet op, og vi besluttede os i fællesskab for, at vi ville gøre noget ved det. Jeg havde skrevet spørgsmålene fra plakaten op på den interaktive tav-

Her giver dagens hjælpepatrulje stjerner for god ro i klassen. Ordet 'hjelpepatrulje' er børnenes opfindelse, og de tager deres job meget alvorligt. En morgen kom en mor og fortalte, at hendes datter faktisk var lidt halvsløj, men da hun vidste, at det var hendes tur til at være i hjelpepatruljen, så ville hun altså i skole.

le, således at jeg kunne benytte dem i dialogen med børnene. Vi startede nedefra (ligesom drengen på billedet, der står og ser på, hvilken vej han skal vælge for at nå frem til målet).

I fælleskab nåede vi frem til ovenstående formuleringer. Vores fælles mål og aftaler blev hængt op på tavlen sammen med en liste med børnenes navne, så de nemt kunne se, hvem der var dagens hjælpepatrulje. Der blev også hængt et skema op til 'stjerne'erne. I al sin enkelhed består dette ugeskema af datoerne efterfulgt af tre tomme rum – et for hvert af dagens moduler. Således kan børnene selv følge med i, hvordan det går, og de kan selv være med til at sætte stjernerne på. Vi har hver eneste dag genlæst vores aftaler og flere gange dagligt mindet hinanden om målet. Hjælpepatruljen har fungeret som observatører i forskellige små situationer, og de har desuden taget et stort medansvar overfor deres kammeraters lyd-niveau (feedback på kammerat-niveau).

Der har været en helt utrolig og meget mærkbar ændring i lyd-niveaet i vores klasse. I skrivende stund har vi brugt to uger på projektet, og vi har aftalt, at vi i alle tilfælde tager en uge mere med samme fokus. Herefter må vi tale om hvilke situationer, der fremover skal være fokus på, og vi må i fællesskab opstille mål og kriterier for disse.

Det ses tydeligt af ovenstående små beskrivelser, at der er mange måder, hvormed de samme mål kan nås. For os er det helt tydeligt, hvad en synlig og målrettet indsats betyder for elevernes læring og forståelse. At det virker, er vi slet ikke i tvivl om.

Der er god inspiration at hente her:

- Kirsten Hyldahl: Feedbackplakater (Dafolo)
- Facebooksiden "Inspiration til undervisning i indskolingen" (Berit Mumm)
- Mads Hermansen: Spilleregler i klassen (Akademisk forlag)
- Gitte Stamp: Studiehæfte til spilleregler i klassen (Akademisk Forlag)
- James Nottingham: Nøglen til læring (Dafolo)
- John Hattie: Synlig læring (Dafolo)
- Søs Rask Andersen og Nanna Paarup: Klasseledelse i praksis. (Dansk Psykologisk Forlag)
- Lene Skovbo Heckmann: Den gode time (Dafolo)

Inspiration til "Overraskelser"

- Spillebule. Alle medbringer et brætspil hjemmefra, som spilles med kammeraterne
- Se en film som kan have sammenhæng med en bog eller et emne, der pt. arbejdes med
- Have bamser med
- Legetøjsdag – medbring noget, som kan leges med i små grupper
- Nintendo – legedag
- Drikke saftevand/te og spise popcorn
- Gå på den nærmeste legeplads
- Lidt hurtige overraskelser: Danse til en YouTube – børnevideo:
 - Koo Koo Kanga Roo
 - KidsTV123
 - Just Dance Kids
 - Se den søde film: Scrat-gone nutty
- Se ligeledes denne blog: lovetolearn2012.blogspot.it/2014/05/brain-breaks-for-k-1st.html

Trivsel er altafgørende for det første år i skolen

Ifølge Jannie Moon Lindskov, stedfortrædende centerleder på Dansk Center for Undervisningsmiljø, DCUM, er trivsel noget af det vigtigste for en god skolestart.

Af Jannie Moon Lindskov, stedfortrædende centerleder på DCUM.

Et godt fagligt samarbejde er i sig selv en vej til god trivsel. Men hvordan ved vi, hvordan eleverne egentlig har det? Resultater fra den kommende årlige trivselsmåling kan være en vej til viden om elevernes trivsel. Og bruges resultaterne med omtanke, kan de være med til at styrke trivselsarbejdet – også i børnehaveklasserne.

Ifølge folkeskolereformen skal elevernes trivsel øges, og det skal blandt andet ske gennem en årlig trivselsmåling, hvor alle elever i 0-9 klasse skal svare på spørgsmål om deres trivsel og undervisningsmiljø. Resultaterne fra trivselsmålingen kan bruges til at skærpe læreres og pædagogers bevidsthed omkring trivselsarbejdet samt skabe dialog mellem eleverne og de voksne.

Når elever i 0.-klasse svarer på spørgeskemaer om deres trivsel, svarer de ofte på en måde, som overrasker de lærere og pædagoger, som dagligt færdes i klassen. Og det kan være grundlag for at arbejde med trivsel på helt nye måder.

Hvad kan en trivselsmåling bruges til?

Hvis trivselsmålingen skal have en reel værdi og komme eleverne til gode, er det afgørende, at man som klasseansvarlig kaster et seriøst blik på resultaterne og nøje overvejer, hvordan de kan være grundlag for det fremadrettede trivselsarbejde i klassen. Det er selvfølgelig af stor betydning at se på den enkelte classes resultater, men alligevel kan de følgende tre pointer være inspiration til, hvad der er særligt væsentligt at tage fat på i børnehaveklassen.

1. Medansvar og elevinddragelse

Følelsen at blive hørt og få mulighed for at give sin mening til kende er af virkelig stor betydning for mange elever. Elever, der har noget at skulle have sagt, har også større lyst til at tage ansvar for fællesskabet i klassen. De har mod på at lave aftaler – og overholde dem. Viser resultaterne fx at mange børn oplever at blive forstyrret i timerne, kan I i fællesskab lave klasseaftaler for god opførsel i undervisningen.

2. Venskaber og relationer

Flere af spørgsmålene i den årlige trivselsmåling handler om elevernes indbyrdes relationer. Resultaterne kan give en pejling på, om nogle børn kan have brug for konkrete aftaler i frikvarterer, nye legegrupper eller særlige initiativer fra lærere, pædagoger og forældre.

3. God klassekultur

Børnehaveklassen danner fundament for mange års skolegang. Der

for er det betydningsfuldt, at voksne og børn i samarbejde får skabt en god klassekultur, hvor der er rum til at udvikle sig og lære. Trivsel er en forudsætning herfor, og derfor kan det at få indarbejdet gode omgangsformer, en god og anerkendende tone og forståelse for forskellighed have indflydelse på klassens trivsel og potentiale for læring de næste mange år frem i tiden.

I kan hente mere viden og inspiration om arbejdet med trivsel og undervisningsmiljø på DCUM's hjemmeside www.dcum.dk

Hvis I har spørgsmål til indlægget, kan I kontakte Jannie Moon Lindskov på lindskov@dcum.dk

Dino Klasse

i børnehaveklassen

– en måde at styrke børns følelsesmæssige og sociale kompetencer.

*Af Anne Hareby og Helle Merit,
børnehaveklasseledere på
Byvangskolen.*

Vi har på Byvangskolen i Slangerup i skoleåret 2013-14 haft et spændende samarbejde med kommunens inklusionsgruppe (det tidligere støt-tekorps). I to lektioner om ugen har vi i hver af skolens to børnehaveklasser haft besøg af Britt Stenkvis. Britt er ansat i inklusionsgruppen og er uddannet i børneprogrammet De Utrolige År – eller på amerikansk The Incredible Years, som er udviklet af Carolyn Webster Stratton. De Utrolige År udbydes i Danmark af Socialstyrelsen og indeholder flere

programmer blandt andet børneprogrammet Dino Klasse, som henvender sig til børnehave- og indskolingsbørn, samt et voksenprogram, som henvender sig til forældre.

Målet med Dino Klasse-forløbet er at styrke børnenes sociale og følelsesmæssige kompetencer. Programmet er bygget op i temaer, som følger hinanden:

1. Regler for samvær
2. Følelser
3. Problemløsning
4. Vredeskontrol
5. Venskab

De første to måneder arbejdede vi med regler for samvær. Sessionerne handlede om, hvordan det er rart at være sammen i klassen eller gruppen. Hvad skal der til, for at alle kan blive set og hørt, og hvordan omgås vi hinanden uden at skubbe, puffe og mase? Sessionerne var bygget op efter en manual og samtidig tilpasset kulturen i børnehaveklassen. De fem regler for samvær, som vi aftalte sammen med børnene, kaldte vi "Giv mig fem" hånden. Den blev visualiseret for børnene ved, at de fem fingre på hånden hver står for en positiv adfærd: én finger står for lytteører, én for stille hånd i vejret, og én for at børnene holder arme og ben for sig selv i samlingen. Når den voksne rækker hånden i vejret, ved børnene, at nu gælder alle fem (underforstået alle fem regler for adfærd), og det er ikke nødvendigt verbalt at bede børnene om at blive stille og lytte.

Pædagogikken eller tankegangen i De Utrolige År tager udgangspunkt

i en anerkendende tilgang med positive reformuleringer. I forbindelse med de sessioner hvor vi i klassen arbejdede med regler for samvær, gjorde vi meget ud af at fremhæve og anerkende den adfærd, vi ønskede af børnene. Metoderne i børneprogrammet bevirker nu, at vi fx:

- siger til børnene, at de skal bruge deres gåben i stedet for at sige, at de skal lade være med at løbe.
- vi roser de børn, der rækker hånden op i stedet for at kritisere dem, der ikke gør det.

I det hele taget har vi konstant fokus på den ønskede adfærd under sessionerne.

- Vi undgår at skælde ud og irettesætte og siger, alle følelser er ok, de må bare ikke gå ud over andre.
- Vi foregriber situationer ved at beskrive, guide og rose et barn lige før, det går galt, og barnet fx glemmer at sidde stille, lytte eller række hånden op.
- Vi roser et andet barn i gruppen for at række hånden op, så det kunne smitte af på de børn, som glemmer at række deres stille-finger i vejret og roser så dem efterfølgende.

Efter at have arbejdet med regler for samvær, tog vi fat på følelsesprogrammet. Denne del af Dino Klasse-forløbet består i at give børnene mulighed for at mærke deres egne følelser, beskrive deres følelser og aflæse andres følelser. Britt brugte videoklip for at lade børnene opleve, hvordan andre børn kunne blive enten kede af det, glade, stolte, forbavsede etc.

Disse oplevelser kunne de bruge til at sætte ord på deres egne følelser, og ved hjælp af små rollespil i klassen fik børnene mærket og fortalt om deres følelser.

Næste forløb handlede om problemløsning, hvor børnene gradvist lærte at bearbejde deres øv-følelse. Børnene blev gjort opmærksom på, at når man har en øv-følelse, så har man et problem. Og de blev trænet i at løse problemer. De opdagede, at der ikke kun er én rigtig løsning på et problem men ofte mange forskellige løsninger, som de kan vælge at bruge. Gennem videoklip og små rollespil fik børnene øje på konsekvenserne af de forskellige løsninger. Nogle løsninger gør kun én selv og ikke ens kammerat glad.

Børnene har lært at reflektere over deres handlinger og at en god løsning er én, som giver alle involverede en glad følelse.

Vi fortsatte Dino-forløbet med den del, som handler om vredeskontrol. For at lære børnene, hvordan de kan kontrollere deres vrede og undlade at handle impulsivt, arbejdede vi med øvelser i at trække vejret og finde indre ro. Vi trænede vejtrækning i klassen – at trække vejret helt ned i maven og holde det et stykke tid. Vi lavede også små rollespil, hvor børnene øvede sig i at komme på banen igen efter at have oplevet vrede følelser.

Endelig har vi arbejdet med venskabsdelen, som består i at give børnene mulighed for at opdage, hvordan de kan bruge og hjælpe

hinanden. Vi lavede samarbejdsøvelser og forsøgte at give børnene fællesskabsoplevelser. En af de ting, vi prøvede, var at lade børnene rejse sig fra stolen, hvis de var del af et fællesskab som enebørn, skilsmissebarn, 6-årige, lyshårede, osv. På den måde prøvede vi at give børnene en aha-oplevelse af, at man kan have noget til fælles med mange forskellige børn. Vi brugte også tid på at diskutere, hvordan man er gode venner.

Hver Dino-ktion er bygget op over en række faste rutiner. Der indledes med en goddag-sang, hvor alle tager hinanden i hånden og danner en rundkreds. Derefter præsenteres dagens program, som består af

små DVD-klip, rollespil, små øvelser, lege eller aktiviteter, som er knyttet til dagens læring. Lektionerne er tilrettelagt, så de tilgodeser forskellige læringsstile, og de fleste aktiviteter er korte og overskuelige. Der skiftes mellem flere aktiviteter, og der er indlagt tid til, at børnene kommer op at stå og synger en eller to sange med fagter knyttet til. Der gøres også brug af dukker, som er rollemodeller for børnene. Dukkerne har udfordringer, som matcher børnenes, og det har flere gange været helt enestående at iagttage, hvordan børnene overfører dukkens problem til sig selv og får mod til selv at formulere et problem, som minder om dukkens.

Som børnehaveklasseleder har det været en fantastisk oplevelse at få lov at deltage i Dino-forløbet. Det har styrket arbejdet med den anerkendende tilgang, og der er rigtig mange elementer, vi vil inddrage i planlægningen af det næste skoleår. Vi vil helt sikkert komme til at have større fokus på læringsstile og på at arbejde endnu mere struktureret med konfliktløsning og børnenes relationer til hinanden.

Den dag Venskabsvandalen besøgte Bagsværd skole

Vi har fra starten af året arbejdet med "Venskabet" i de tre børnehaveklasser. Venskabet er et fysisk skab, der symboliserer arbejdet med børnenes trivsel og sociale udvikling.

Af Birgitte Gericke Christensen.
Pædagog hos 1.klasserne og trivsels-/inklusionsvejleder hos børnehaveklasserne på Bagsværd skole.
birgch66@gmail.com

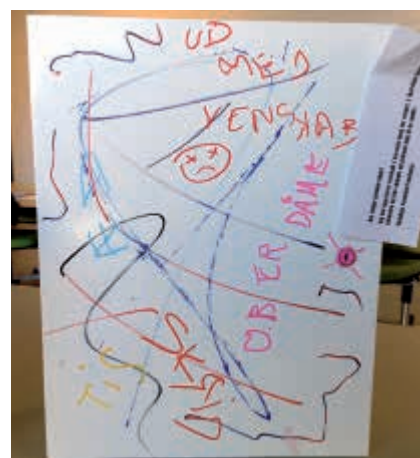
Hvad sker der? Vores venskab er overtegnet og overskrevet med ord – meget grimme ord og vores klasseværelser ser ud, som om der har været en tornado!!!

Det er Venskabsvandalen, der er kommet for at udfordre venskaber og samarbejde. Det lyder lidt uhyggeligt

ik? Det var det også....en lille smule, men det var slet ikke det, der kom til at fylde, det gjorde til gengæld sammenhold, venskaber og samarbejde. Og så havde vi det rigtig sjovt, vi var spændte, og der var en skøn stemning...den dag Venskabsvandalen kom på besøg hos børnehaveklasserne på Bagsværd skole.

Vi har fra starten af året arbejdet med "Venskabet" i de tre børnehaveklasser. Venskabet er et fysisk skab, der symboliserer arbejdet med børnenes trivsel og sociale udvikling. I Venskabet ligger der lege, ord, øvelser eller andre ting, vi bruger, når vi arbejder med det.

De to ord, der har været fokus på i år, er **venskaber** og **samarbejde**. Vi har blandt mange andre ting leget quiz og byt med kort, hvorpå der var smiljer, der viste glad, vred, ked af og

griner, for at blive klogere på hvordan vi hver især har det, og hvad der kan gøre os glade, gale eller kede af det. Ud fra udsagnene om hvad der gør dig glad, vred osv, har vi gjort os tanker om, hvordan vi i vores klasse skal sørge for, at alle har en mulighed for at have det godt.

Ved årets trivselsdag på skolen, blev vi enige om at lave en dag, hvor alle i børnehaveklasserne skulle arbejde sammen mod en, der kom udefra og udfordrede vores evner til at samarbejde. Det blev en fiktiv person kaldet "Venskabsvandalen".

Da vi mødte om morgenen, var alle tre rum meget rodede og vores venskabe var overtegnede med grimme ord. Derudover sad der et lille brev til hver klasse på skabene, hvor Venskabsvandalen skrev, hvor godt det er, at vi er så dårlige til at samarbejde, og at vi slet ikke behøver venskaber, men kun skal tænke på os selv. Derfor havde han gemt nøglerne til skabene.

Børnene var meget forargede, det passer i hvert fald ikke, at vi ikke kan samarbejde, og vi vil faktisk gerne være venner!

Det krævede, at alle samledes, så vi kunne lægge en plan. Da alle var samlet, blev brevene læst højt, og der kom højlydte protester, da der stod, "I kan jo slet ikke finde ud af at samarbejde." "Jo vi kan!!" lød det fra mange steder i rummet. Vi talte om, hvad en vandal er, og hvad det er, han ikke kan li'. Børnene havde mange bud på, hvad en vandal var, det gik lige fra at være en "niende klasser" til en tyv.

Vi fandt ud af, at han kan ikke li' at være venner og at dele, og så kan han slet ikke li' samarbejde. Han vil bare drille og være dum ved andre. Der var derfor én måde, vi kunne få fat i vores nøgler til skabene: Vi skulle være venner og samarbejde! Vi lærte en vennsang, som Kristian, musiklærer, havde lavet og så var vi klar til at gå i gang.

Dagen før havde børnene været delt i hold af 6-7 børn på tværs af klasserne til idræt. De skulle lave en samarbejdsstafet, hvor holdene skulle fra den ene ende af hallen til den anden med to yogamåtter, som det de måtte gå og stå på uden at falde i "vandet". Disse hold blev brugt igen til venskabsdagen.

Børnene skulle gennem to prøver, en før 10-mad og en efter. Der var ni for-

skellige samarbejdsprøver i alt og en voksen ved hver prøve.

Når en gruppe havde været ved en prøve, fik de en puslespilsbrik. Til 10-mad samledes alle brikkerne, og det var en ledetråd til, hvor nøglerne befandt sig. Det samme skete til frokost, hvor puslespillet igen blev samlet. Nu vidste vi, hvor nøglerne var, de lå gemt oppe for enden af en trappe i gymnastikhallen. Der blev valgt en fra hvert hold, der skulle gå over og finde nøglerne.

Sammen med nøglerne lå et brev fra Vandalen, hvor han ærgrede sig gevaldigt over, at børnene havde været så gode til at samarbejde. Nu var han nødt til at flytte og finde nogle børn, der ikke kunne samarbejde.

Til allersidst fik vi et takkebrev fra Venskabsfeen "Vennus", hvor hun takkede os, fordi vi havde hjulpet med at befri hende fra Venskabsvandalen, som havde gemt hende væk sammen med nøglerne. Nu var hun tilbage hos os og ville altid passe på os. Hver klasse fik et spil, som kom ind i venskabet.

Vi havde en dejlig dag med fokus på samarbejde og venskaber på tværs af alle tre klasser. En dag, hvor man virkelig kunne mærke den gode, varme følelse, det giver i maven, når man kan mærke glæde, sammenhold og engagement hos både børn og voksne, og en dag hvor hele årets arbejde med børnenes forståelse af samarbejde og venskaber stod sin prøve.

De ni prøver:

1. "Labyrint": Der tegnes en labyrint i skolegården. Et barn får bind for øjnene og skal guides gennem labyrinten af en af de andre, ved hjælp af verbale instrukser. Alle kan komme en tur igennem.
2. "Familiedyr": Børnene får et kort hver, som de ikke må vise til de andre. På kortene er der dyrefamilier, f.eks. løvefar, løvemor, løvedreng og løvepige. De skal ved at mime finde sammen med dem, de er i familie med og stå sammen med dem.

3. "Tårn af klodser": Se hvor højt et tårn man kan bygge, inden det styrter sammen. Tæl klodserne undervejs.
4. "Bordtennisboldestafet": Børnene skal flytte en bordtennisbold fra en skål til en anden gennem et langt rør af køkkenrullerør.
5. "Bold i rundkreds": Børnene sidder i rundkreds tæt sammen, med fødderne pegende ind mod midten. Bolden lægges på første barns ben. Den skal nu gives videre til næste, men kun med benene. Man ser hvor mange omgange, den kan køre.
6. "Figurpost": Lav en figur hvor 8 ben, 7 arme og 1 hoved rør gulvet/jorden.
7. "Musikpost": Holdet laver et vers eller finder nogle ord, som rimer (denne post var sværere, end vi var forberedt på, så det kom mest til at handle om ord, der rimede).
8. "Ærteposestafet": Holdet skal gå med ærteposer på hovedet og hinanden i hænderne hen til og rundt om en kegle og tilbage igen.
9. "Slalom gennem kegler": Børnene går i rundkreds slalom gennem keglerne (hos os flasker med maling). De holder hinanden om skuldrene.

Innovation i børnehaveklassen

omkring engagement og fællesskab

I år havde vi valgt emnet, "Der var engang". Målet for arbejdet var fællesskab og relationer, videndeling, ansvarlighed samt skabe kontakter uden for skolen.

Af Helle Brødsgaard, børnehaveklasseleder på Uhre Friskole.

Da vi på Uhre Friskole arbejder med innovation og entreprenørskab i vores daglige undervisning, er det os som lærere, der sætter rammen for, hvad det er for nogle kompetenceområder, vi ønsker, børnene skal arbejde med.

Når man arbejder entreprenant, er der tre hovedpunkter, som skal være opfyldt:

- At se hver enkelt elev som en ressource

- At have en ekstern partner
- At forløbet skal føre til noget, der er til glæde for andre.

Idegenerering

Da vi havde skabt rammen for emnet, var det vores opgave at få børnene i dialog og høre, hvad de tænkte, når vi sagde: "Der var engang..." Der var forslag såsom eventyr, der var engang en trolde, hvad var der, før vi blev født, eller før vores mor blev født, eller før bedstemor blev født, osv. Ret hurtigt kunne vi fornemme, at det var noget omkring deres egen historie, som optog dem mest.

Hvor kan vi blive klogere på vores egen historie?

Sådan lød spørgsmålet til næste gang. Vi kunne søge på internettet, vi kunne spørge nogle lokale ældre mennesker, vi kunne finde bøger på biblioteket eller besøge et museum osv. Vi besluttede at sætte en annon-

ce i vores skoleblad, hvor vi søgte efter mennesker, der havde lyst til at være sammen med børnehaveklassen en onsdag i hver måned fra december til sommerferien. Vi var så heldige, at der var fem modige lokale mennesker, der havde lyst til at mødes med os.

Derefter skulle vi finde ud af, hvilke emner vi var nysgerrige efter at vide mere om. Det skulle snart vise sig, at der var flere hundrede ting, som børnene fandt spændende og var interesserede i. Eksempelvis hvordan deres tøj så ud? Havde børnene legetøj? Hvordan så klassen ud? Blev de slået? Fik de julegaver? Osv. osv. Derfor besluttede vi i fællesskab at lave et tema for hvert besøg, hvor børnene kunne få svar og stille mere udbydende spørgsmål til emnet. Der blev lavet syv besøgsdatoer med emner som:

- Jul og hyggeligt samvær
- Legetøj og bøger
- Hjemmet
- Skolen
- Besøg på Give Egns Museum
- Fortælling om Firlingerne fra Breth
- Landbrug og transport.

Engagement og ansvarlighed

Da børnene selv skulle stå for arrangementerne, var det vigtigt, at de følte sig engagerede og ansvarlige. Vi måtte derfor undersøge, hvad der skal til, når man inviterer gæster, samt hvilket indhold vi ønskede for dagen. Gæsterne ville før hvert besøg modtage et brev om temaet, så de selv kunne tænke på, hvad de

Hvad skulle vi kalde vore nye venner?

Allerede efter første besøg havde børnene fået en god opfattelse af gæsterne. Stemningen var vendt fra pinligt berørte og generte børn til interesserede og åbne børn, som fandt ud af, at de sagtens kunne snakke med de ældre mennesker. Børnene glædede sig allerede meget til, at de skulle komme på besøg igen. Vi besluttede, at vores gæster skulle have et navn, og der var bestemt ikke mangel på forslag! Vi kogte dem sammen til seks og skulle nu have valgt ét ved afstemning. Dette førte til en god snak om, hvad man skulle gøre, hvis ens forslag ikke blev valgt, og hvordan man skulle reagere og forsøge at acceptere den valgte beslutning. Afstemningen skulle foregå ved at hvert barn havde to legoklodser som stemmesedler. Alle forslag blev nu fordelt rundt i klassen og man måtte kun lægge én klods på sit eget forslag. Det forslag, der fik flest klodser vandt, og det blev "Bedste venner".

Januar: Legetøj og bøger

I januar var emnet legetøj og bøger. Denne gang bagte børnene boller. Igen brugte vi vores iPad til at søge på nettet efter en opskrift på boller. Det var kort efter nytår, så bordet var pyntet op til nytårsfest med knallerter og serpentiner. Da vi havde arbejdet med en app kaldet "LæsogSkriv",

kunne bidrage med. Eksempelvis medbringe en genstand i relation til emnet.

Skabelon for besøgene

Vi udarbejdede en skabelon for programmet til besøgene, og den kom til at se således ud:

- Velkomst
- Kaffe og noget spiseligt
- Videndeling fra børn til voksne, samt fra voksne til børn
- Lave noget fælles
- Afslutning

Første besøg:

Jul og hyggeligt samvær

Børnene fik til opgave at stå i døren og byde vore gæster velkommen. Det var svært at give hånd og se gæsterne i øjnene, når man slet ikke kendte dem. Dagen startede med en navneleg for at lære hinandens navne at kende.

Nu var det børnenes tur til at give noget til gæsterne, og de havde valgt at synge en julesang, som vore gæster skulle lære. Derefter serverede børnene kaffe og saft med gammeldags mandelbrød efter en opskrift, som de havde fundet på nettet. Derefter blev det tid til en gammeldags juleleg, inden vi skulle se, hvad vore gæster havde medbragt af juletræsdynt.

Der var trommer, kravlenisser og en guldfugl, som kun måtte sidde på

den øverste gren. Gæsterne knyttede små, spændende fortællinger til hver enkelt ting fra deres egen jul. Børnene havde lavet tegninger og skrevet spørgsmål ned til, hvad de gerne ville vide mere om til næste besøg. Disse spørgsmål fremlagde børnene hver især for gæsterne, og sikke stolte børn, der læste og fortalte, hvad de ønskede at få større viden omkring.

Dagen blev afsluttet med, at vi sammen flettede gammeldags julehjerter, og med hjælp fra vore gæster lykkedes det alle at få lavet et flot hjerte til klassens juletræ.

blev vi enige om at vise vores bedste venner, hvordan man i dag laver bøger på iPad. Børnene tog billeder og børnestavede små fortællinger, som blev fortalt /læst og vist for vore "Bedste venner". Andre skulle være fotografer og tage billeder, som vi kunne hænge op i klassen.

Vore "Bedste venner" havde været hjemme og finde deres gamle legetøj i gemmerne. Der var en bamse, som manglede noget af armen, fordi hendes søn havde spist den. Der var biler, der var Sorte Per, som var let genkendelig, fordi der manglede et hjørne af kortet, der var hønseringe og påklædningsdukker. Der var to, der havde medbragt bogen om 'Lille Sorte Sambo', så den måtte vi læse en af de nærmeste dage og den blev efterfølgende ofte lånt ud på vores skolebibliotek. Vi fik også foræret en bog med påklædningsdukker, som blev et hit at lege med i frikvarteret. Vi læste en moderne historie, som børnene havde valgt. "Frk. Ignora" hed den. Den var der ingen af vore "Bedste venner", som kendte. Vi sluttede besøget af med at lave en hvæsegase sammen, som vi kunne lege med, og igen var det rart at få hjælp til at få den til at snurre rigtig.

Februar: Hjemmet

I februar havde børnene bagt småkager til dagen. Det blev det velkendte

fedtebrød, som de serverede sammen med frugt. I dag skulle børnene vise nogle danse, som de havde lært, så det skulle være en vekslen mellem en dans fra børnene og en fortælling fra "Bedste venner" om hjemmet. Men inden vi gik i gang, var der et af børnene, der havde forberedt en velkomst og fortalte, hvad der skulle foregå i dag. Det blev en dag, hvor der virkelig blev grinet, for der var én af de "Bedste venner", som havde valgt at tage avispapir med, som var revet i firkanter. Hun fortalte om toilettet med spanden, der skulle tømmes, og hvem der skulle gøre det. Samt at der jo ikke fandtes toiletpapir, så derfor brugte man avis. Dette var til stor forundring og meget grin for børnene. Der var også en slem historie om toilethuset, som lå omme bagved gården. Når det var mørkt, var Jutta bange for at gå derom. En aften, da hun sad på det lille hus, skete der det, at låsen faldt i, og hun kunne ikke selv åbne døren, da låsen sad meget højt oppe. Der sad hun så alene og græd, indtil hendes mor opdagede, at hun var væk og fandt hende låst inde på toilettet.

Videndeling mellem børn og voksne

Det er fantastisk at se, når børn og voksne videndeler. Børnene oplevede beretningerne så autentiske og sandfærdige fra den person, som

selv havde oplevet det og været barn på det tidspunkt. Det blev et besøg, som gjorde stort indtryk på klassens elever, samt gav dem en stor viden omkring, hvordan verden så ud anno 1930-40. I maj måned var vi sammen med vore "Bedste venner" på besøg på Give Egnens Museum. Nu havde de jo prøvet vores skole, så nu skulle vi opleve den gamle skole anno 1935 samt opleve en time med den gamle, skrappe lærer. Dette var videndeling på den visuelle, auditive, ja alle sanselige måder faktisk. Her var det rart, at kunne følges med ens "Bedste venner", når man skulle op til den skrappe lærer og vise sin tavle frem, hvor man havde skrevet med en griffel.

Innovaprisen

Projektet blev indstillet til Ikast-Brande Kommunes Innovapris og udvalgt som et af de tolv, der blev nomineret. Vi vandt Innovaprisen i indskolingen og dermed 5000 kr. Pengene skulle deles mellem klassen og et godt formål. Derfor skulle vi finde ud af, hvad vi kunne give pengene til. Børnene var med til udvælgelsen, til der var tre tilbage. Det blev den Gamle Mølle i Uhre, Den Gamle Købmandsgård i Uhre, Give Egnens Museum. Vi bad en fra hver organisation fortælle os, hvorfor vi skulle give pengene til dem og til sidst faldt valget på Den Gamle Købmandsgård, da de ikke fik tilskud fra kommunen og manglede penge til at få lavet varme i pakhuset.

Hvad gav projektet børnene?

Børnene fik dannet nye relationer og indgik i et fællesskab på lige fod med de voksne. De følte sig ansvarlige for arrangementet og var stolte, når de fremlagde for "Bedste venner". De fik stor ny viden omkring, hvordan det var dengang samt fremvist egne kompetencer og færdigheder. Størst var oplevelsen af at vinde Innovaprisen. Det var tydeligt at se og mærke, at glæden var lige stor, om man var barn eller voksen. Der blev i forbindelse med projektet lavet en video, som kan ses på: YouTube <https://www.youtube.com/watch?v=RzOUpt6NrvY>

Ud og lav matematik i sneen!

Af Kathrine Iversen, lærer og matematikvejleder.
E-mail: fc_kathrine@hotmail.com

"Snefnuggene daler ned udenfor vinduet. Uhh... hvor er det svært at sidde stille, og høre hvad de voksne siger, når hele ens krop ønsker at komme ud og lege i sneen." Derfor kan man med rette flytte matematikundervisningen ud i sneen. På den måde får børnene bevæget sig og vil ofte se det som leg i stedet for læring. I følge den nye skolereform skal der endnu mere bevægelse ind i undervisningen, end vi har været vant til. Det kan ofte være svært at finde tid til at få planlagt alle de aktiviteter, som man har gode ideer til. Derfor ser jeg det som en hjælp til pædagoger og lærere at have nogle færdige beskrevne aktiviteter, som er klar til at tage med i undervisningen – i dette tilfælde til at tage med "ud i sneen."

Her er beskrevet 10 forskellige matematikaktiviteter, der kan laves i sneen. Aktiviteterne er tænkt udført parvis eller i små grupper.

1. **"Stor, større, størst"**. Sorter forskellige ting efter størrelse. Det kunne være støvleaftryk, vanteaftryk, snebolde, "engle" mm.
2. **"Snebilledet"**. Tegn et billede i sneen, bestående af geometriske figurer. Kvadrat, trekant, rektangel eller cirkel.
3. **"Super kasteren"**. Lav en snebold, se hvor langt du kan kaste den. Tæl

hvor mange skridt, der er hen til der hvor den lander.

4. **"Sne-regnestykker"**. Lav små regnestykker med mini-snebolde. Lav fx en bunke med tre bolde plus en med fem bolde. Få en kammerat til at regne svaret ud.

5. **"Snemands familien"**. Byg en lille snemandsfamilie, med 3-4 minisnemænd på forskellig størrelse. Stil dem i rækkefølge efter højde.

6. **"Plets kud"**. Tegn en lille cirkel i sneen. Tegn en større cirkel rundt om. Gå nu lidt væk. Lav fem snebolde. Kast over mod cirklerne. Rammer du den inderste cirkel, giver det 2 point, rammer du den yderste giver det 1 point.

7. **"Længdespring"**. Lav en linie i sneen. Tag nu tilløb og hop fra linjen. Mål derefter med dine fødder hvor langt du hoppede.

8. **"Issmelteren"**. Fyld et plastikkrus med sne. Stil det ind i klassen. Tænd et stopur. Hvor lang tid tror du, sneen er om at smelte? Fylder det mere eller mindre i kruset?

9. **"Tælle op"**. Lav en snebold. Stil dig overfor en kammerat. Kast nu bolden til hinanden imens I tæller,

hver gang I griber. Hvor mange kan I komme op på?

10. **"Pyramiden"**. Byg en pyramide ud af snebolde. Hvor mange snebolde bruger du?

Som I kan se, er det meget simple aktiviteter, der ikke kræver anden forberedelse end en god forklaring på opgaverne fra jeres side.

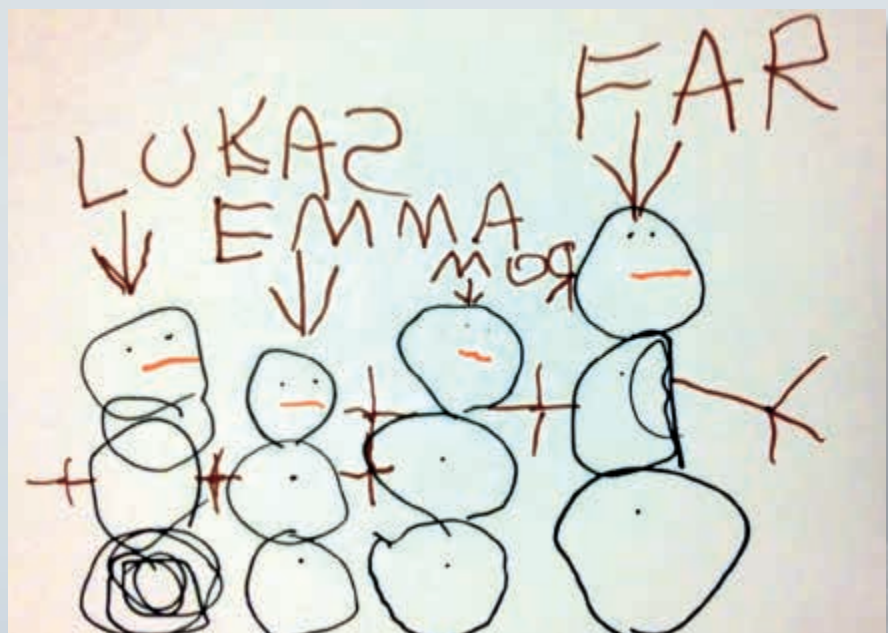
Tænk gerne naturen ind i din undervisning eller tænk din undervisning ud i naturen. Det er rart at få et break, hvor man får frisk luft og samtidig får rørt sig.

God fornøjelse.

TIP!

Hvis klassen har iPad, kan læreren eller eleverne tage fotos af de ting, de har lavet og vise dem for de andre i klassen bagefter. Eleverne kan også lave deres egen lille sne-matematikbog på iPad'en.

Tegnet af Lukas Malmvig Iversen.

AF BANEN, AF BANEN...

Her kommer bananen!

Reformtankerne omkring danske skolebørns læringsveje og skoleliv rummer rigtig mange tanker om bevægelsesudfordringer, sanseintegration og socialitet.

Af Palle Krabbe, lærer UCL, foredrags-og kursusholder om leg.

Men næppe var det gået mere end et par uger af august 2014, førend en faglig problemstilling blev sta-

dig mere tyngende: "Hvad i himlens navn skal vi stille op overfor disse forventninger", sukkede pædagoger og lærere. Folkeskolens idrætsfag med dets grundtræning og mærkeøvelser og præstationstænkning viste øjeblikkeligt sin utilstrækkelighed som forum for livsglæde, fællesskab og motivation, og uden disse faktorer kan en omfattende og læringsunderstøttende bevægelseskultur simpelt ikke vinde indpas..... og det slet ikke i et børneunivers, hvor legende kropsadfærd er et livsvilkår

for fællesskaber, grin og sved på panden.

Signalementer af motiverende bevægelsesadfærd, som giver mening for børn, tolkes bedst, når der er legende børn på spil.

Sådan var det også den dag i maj. Min søn Karl havde taget kammerater med hjem fra børnehaveklassen. Der var forårssol og bakkerne bagved huset vinkede udfordrende. Og da mormors gamle terrassegulvtæpper samme formiddag var blevet fragtet op i forårsrengøringscontaineren, lå det jo lige til højrebenet at føde ideer i børnehaveklassedrenge-nes hjerner.

En time senere var mormors syntetiske græstæppe rullet ned over et vestfynsk alpinlandskab. De gamle plastkælke fra sidste vinter var fisket op fra kælderen, og så gik det ellers bare dernedad..... og deropad..... og dernedad..... og deropad.....

Sveden fossede..... grinene rullede..... i timevis den dag..... og den næste dag.....

Og det var så der jeg tænkte: "Yep, det der med børns fedmeproblemer, tilbøjelighed til computerstyret håndledsmotion, manglende bevægelsesvaner mv. Måske skulle vi bare genskabe den herlige motiverende, anerkendende, legende kropslige udfordring og glemme mærkeøvelser, armbøjninger, kedsommelige englehop og "NU skal I løbe rundt om skolen fire gange.

Fakta

Mere info kan erhverves på hjemmesiden www.kaelkebakken.dk, hvor man også kan se lidt forskellige videos og medieomtaler af Helårskælkenettet, som nu er i brug over hele Danmark.

www.pallekrabbe.dk
pagk@ucl.dk

Well, som lærer på pædagoguddannelsen i UC Lillebælt i Odense fik jeg motiveret kolleger og studerende til lidt alpint udviklingsarbejde.

Resultatet fremgår på billederne i denne lille artikel. ■

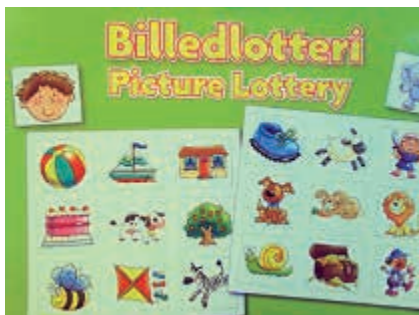
Den lille idé

Stik mig en plade eller Har du set giraffen?

Af Ingelise Haag,
børnehaveklasseleder.

Med et spil billedlotteri og et sæt kegler samt et afgrænset areal ude eller inde kan du hurtigt få pulsen op hos børnene og gang i samarbejdet.

Billedlotteriets brikker lægges under keglerne, en eller flere afhængigt af brikker og kegler og placeres med passende afstand på det valgte areal. Billedlotteriets plader lægges i banens yderkant, og børnene fordeles på hold efter antal plader.

Hvert hold aftaler, hvilken brik de først vil finde, og alle løber ud og leder samtidig. Når den aftalte brik er fundet, løber man hjem til "basen" med den og fanger resten af holdets

opmærksomhed med fagter eller lyde fx tromme, fløjte, tamburin, båt-horn etc. Dernæst aftaler holdet hvilken brik, der så skal findes. Når alle brikkerne er fundet, lægges de på et alfabetunderlag alt efter begyndelsesbogstav eller måske udlyden. Brikkerne kan også fordeles efter stavelser eller måske noget helt andet.

Billedlotteripladerne kan evt. udskiftes med tal-bankoplader eller med selvavede og emnerelaterede plader.

Eksempelvis efter en "tur" til Afrika har børnene tegnet giraffer, og disse er blevet scannet til "kortstørrelse" og derefter kopieret til 13 plader med ni forskellige giraffer på.

Børnene arbejder sammen to og to og finder selv en base for deres girafplade. Sammen skal de ud og finde de enkelte giraffer, som enten er lagt under kegler, hængt op i træer eller andre egnede steder.

På bagsiden af girafferne er der skrevet et tal, som de skal huske og løbe tilbage til deres girafplade og skrive under den fundne giraf. Om girafferne skal findes i en bestemt rækkefølge, synes jeg afhænger af antallet af både børn og giraffer, samt den tid der er til rådighed.

God fornøjelse.

Læseinitiativprisen 2014

Prisen blev traditionen tro uddelt ved dette års Munkebjergkonference – afholdt af Landsforeningen for Læsepædagoger.

Prisen gik i år til "Læs for livet" ved Rachel Röst, som er børnebogsforfatter og cand. mag. i litteraturvidenskab.

Jan Mejding holdt i forbindelse med prisuddelingen en tale, hvor han begrundede prisuddelingen således:

Læsning er – som alle andre færdigheder – noget som kræver øvelse. Og den øvelse får man kun ved at læse. At læse styrker blandt andet sproget, fantasien og dermed også den sociale mobilitet. Derfor er det vigtigt, ikke mindst for sårbare børn og unge, at der i deres omgivelser er adgang til spændende og interessante bøger, som kan motivere dem til at give sig i kast med bøgernes verden. Rachel Røsts projekt *Læs for livet* har som formål at indsamle bøger og indrette biblioteker på fx krisecentre, børnehjem og døgninstitutioner.

Derfor er det Landsforeningen af Læsepædagoger en stor glæde at begrunde tildelingen af Årets Læseinitiativpris til **Læs for livet ved Børnebogsforfatter og cand.mag. i litteraturvidenskab Rachel Röst.**

Læs for Livet er et nonprofit-læseprojekt for børn og unge mellem 0 og 18 år.

Læseinitiativets formål er at bruge bøger til at skabe social forandring og give udsatte børn og unge gode oplevelser, muligheder for et bedre liv samt at skabe små biblioteker til steder, der huser sårbare børn og unge, såsom julemærkehjem, krisecentre, døgninstitutioner og børnehjem. Projektet indsamler bøger fra forfattere, forlag, aviser, private og andre donatorer i samarbejde med institutionerne. Der udvælges titler, der

matcher aldersgrupper, interesserer og læsefærdigheder – og så vidt det er muligt sammen med børnene og de unge selv.

Der etableres lokale biblioteker med 200-700 bøger, som indrettes på fx krisecentre, børnehjem og døgninstitutioner, og der assisteres med ideer og rådgivning. De lokale biblioteker bliver placeret, så de er en del af de rum, der bruges mest af stedets børn og unge.

Samtlige bøger til projektet er doneret, alt arbejde er frivilligt, og mennesker på tværs af fag og socialklasser samarbejder for at få projektet til at køre, udvikle sig og vokse. Det er helt gratis for modtagerstederne at få et bibliotek. Læs for Livet hjælper med indretningen, følger op og supplerer med viden og sparring.

Rachel Röst indstilles til Årets Læseinitiativpris, da hun siden projektets start i 2012 har været leder og hoved-

kraften bag projektet med at formidle bøger ud til børn og unge. Siden begyndelsen i 2012 har Læs for Livet sørget for, at over 17.000 bøger er kommet ud til socialt udsatte børn og unge. Det er bøger til en samlet værdi af over en million kroner.

Rachel Röst er en ildsjæl, der opsøger og følger op og formidler læsning, så børn på asylcentre og krisecentre m.fl. pludselig får mulighed for at se læsningen i et andet lys.

Jeg vil derfor på vegne af Landsforeningen af Læsepædagoger ønske dig og *Læs for Livet* tillykke med Årets Læseinitiativpris, og jeg vil ønske både dig og projektet held og lykke med det fortsatte arbejde.

Læs om donering af bøger til projektet på www.laesforlivet.dk

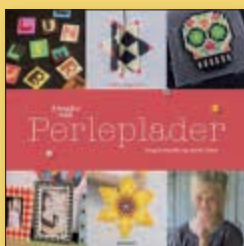
Fortegnelse over nye bøger på hjemmesiden:

www.boernehaveklasseforeningen.dk

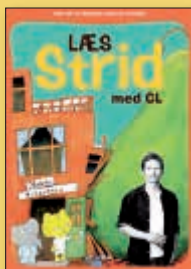
Gi mig en knuser. Og andre kanoer og sange

Af Peter Michel. DANSK SANG. Denne sangbog er et dejligt potpourri af nogle af de helt gamle – og næsten glemte – kendinge. Løvefar og klassikeren Se, nu stiger solen har børnehaveklasse-hit-potentiale.

Kreativ med Perleplader

Af Grete Bendixen. Klematis. Endnu en dejlig bog for perleplade-elskere! Her er ninja-krigere og racerbiler, bogstaver og billedrammer, kager og kranier.... og meget, meget mere.

Læs Strid med CL

Af Trine May og Marianne Skovsted Pedersen.

Læs Fupz med CL

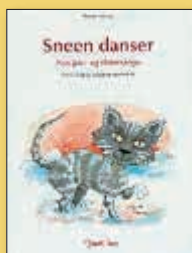
Af Trine May. Gyldendal.

Jeg kan varmt anbefale disse bøger til enhver børnehaveklasse, for her er virkelig masser af inspiration og et væld af nye idéer til en elevengagerende litteraturundervisning.

Læs Lydret. Ib og to ål

Af Kirsten Ahlburg. Hugo maler. Klub 007. Pas på Kanin!

Af Randi Solvang. Special-pædagogisk forlag. Der er altid rift om bøgerne fra Læs Lydret-serien. Det er bøger, som børnene vælger! Her får de nemlig en rigtig bog med en sammenhængende historie.

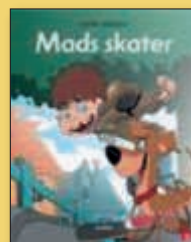
Sneen danser

Af Birgitte Schade. DANSK SANG. Sangbog og cd med 10 jule- og vintersange. Materialet lever op til nye FFM, om at eleverne skal kunne anvende simple rytmiske instrumenter, synge sange og lege sanglege.

Synlig læring og læringens anatomi

Af John Hattie og Gregory Yates. Dafolo. Bogen er den del af serien "Undervisning og læring", der tematiserer forskellige dimensioner af og sammenhængen mellem undervisning og læring.

Kan du få øre på musikken? 1

Af Else Marie Okkels. DANSK SANG. Vil ganske givet være mange børns første møde med den klassiske musik. Men hvilket møde. Gennem musik, leg, bevægelse og billeder føres de ind i et musikalsk univers fyldt med cirkus, gadedrenge og troldene i de norske skove.

En død mus, Mads skater, Lynet, Gem dig

Af Jørn Jensen. Alinea. Kan læses fra det sidste år i børnehaven og i børnehaveklassen. Mini PS er også udkommet som app til iPhone og iPad.

Generalforsamlinger 2015

Børbehavetklasseforeningens kredse afholder generalforsamlinger på følgende datoer:

København Kreds 1A

Mandag 23. februar kl. 16.00-18.00
KLF, Frydendalsvej 24
Kontaktperson fra HS: Marianne

Bornholm Kreds 1B

Tirsdag 3. februar kl. 15.00-19.00
Bornholms Lærerforening, Rønne
birgitte.ekstroem1@skolekom.dk
Indbydelse kommer på mail
Kontaktperson fra HS: Ulla

København Kreds 2

Mandag 2. marts kl. 18.00
Kildegårds skolen, Herlev
pia.sn@sol.dk
Kontaktperson fra HS: Ulla

Nordsjælland Kreds 3

Kontaktperson fra HS: Marianne

Midtsjælland Kreds 4

Onsdag 11. marts kl. 18.00
Vinding skole, Roskilde
Kontaktperson fra HS: Anette

Vestsjælland Kreds 5A

Torsdag 26. februar kl. 18.00
Slagelse Lærerkreds, Matildevej 9,
Slagelse
Kontaktperson fra HS: Anette

Storstrøm Nord Kreds 5B

Torsdag 26. februar
Lærerforeningens lokaler, Næstved
Kontaktperson fra HS: Marianne

Storstrøm Syd Kreds 5C

Torsdag 5. marts kl. 17.00-20.30
Gartnervej 4, 4800 Nykøbing F.
Line Vikstrøm, *sivi@email.dk*
Kontaktperson fra HS: Marianne

Fyn Kreds 6

Mandag 16. februar kl. 18.00-21.00
Hunderupskolen, Odense
Jørgen Ebsen, 30 22 64 41
Kontaktperson fra HS: Pia

Sønderjylland Kreds 7

Mandag 9. marts kl. 18.00
Sted kommer i invitationen
Käthe Gladner, 23 42 28 71
Kontaktperson fra HS: Pia

Syddjylland Kreds 8

Mandag 2. marts kl. 18.30
Varde Lærerkreds, Stausvej 30, Varde
Jenny Vind, 22 89 49 35
Kontaktperson fra HS: Anette/Pia

Østjylland Kreds 9

Torsdag 12. marts kl. 17.15
Mårslet skole

Jeanette Traberg, 40 16 90 21
j.traberg@yahoo.dk
Kontaktperson fra HS: Pia

Midtjylland Kreds 10A

Tirsdag 24. februar kl. 19.00-21.00
Herningegnens Lærerforening,
Herning. Jytte Nørum,
Jytte.Noerum@skolekom.dk
Kontaktperson fra HS: A Pia

Midtjylland Vest Kreds 10B

Torsdag 26. februar kl. 17.00
Banetoften 62, 7500 Holstebro
maja.kjeldager@idialog.dk
Kontaktperson fra HS: B Ulla

Midtjylland Vest Kreds 10C

Onsdag 11. marts kl. 18.00
Sted kommer i invitationen
Kontaktperson fra HS: Lilian

Nordjylland Kreds 11

Onsdag 4. februar kl. 19.00
Gl. Hasseris skole, Mester Eriksvej 57
9000 Aalborg
lilianhvas@gmail.com
Kontaktperson fra HS: Lilian

Ulla's spalte...

Danmarks Lærerforening har i samarbejde med vores hovedorganisation FTF rejst en sag i ILO.

Hvad står ILO for? Det betyder International Labour Organisation som er FN's faglige organ for arbejdsmarkedsspørgsmål. Rådet er sammensat af både arbejdstagere, arbejdsgivere og regeringsmedlemmer. ILO har givet os medhold og har i den forbindelse fornylig udtalt en skarp kritik omkring forløbet af overenskomstforhandlingerne i 2013. Kritikken går blandt andet på, at det ikke var muligt at føre frie og reelle forhandlinger, som vi har tradition for i Danmark via den danske model. ILO udtrykte også en massiv kritik af, at regeringen ikke inddrog Danmarks Lærerforening i forbindelse med lovindgrebet. Det er vigtigt, at man inden et indgreb via en lov, som påvirker overenskomstforhandlingerne udførligt, får drøftet enkelthederne med såvel medarbejder – som arbejdsgiverorganisationer. I Danmark valgte regeringen kun at inddrage arbejdsgiversiden. ILO har bedt om at blive grundigt orienteret omkring udviklingen i de overenskomstforhandlinger, der netop er gået i gang.

Der har været afholdt indledende møder mellem parterne, og man har udvekslet kravene. Vi har brug for at få skabt nogle bedre rammer for arbejdet på skolerne. De nuværende arbejdstidsregler betyder pressede arbejdssituationer og dårlige muligheder for at skabe kvalitet i undervisningen. Der er for mange arbejdsopgaver og for lidt tid til at forberede undervisningen kvalificeret. Mange oplever ligeledes reducerede muligheder for at samarbejde med kollegerne. Sygefraværet stiger mange steder, og medlemmer fortæller, at det er svært at bevare arbejdsglæden.

Et af de mere specifikke krav på lønområdet er et krav om lønforbedringer til LC-gruppen. En af grupperne er de anciennitetslønnede børnehaveklasseledere, for de børnehaveklasseledere har vi et krav, som skal rette op på den lønskævhed, som opstod på området ved overenskomstforhandlingerne i 2008. Gruppen fik dengang ikke det kvalifikationstillæg, som opnås efter 12 års ansættelse.

Du kan følge med i forhandlingsforløbet via din TR. I januar måned er din TR inviteret til regionale møder, hvor der orienteres om udviklingen omkring de igangværende forhandlinger.

Venlig hilsen

Ulla Koch Sørensen

Hovedstyrelsesmedlem i Danmarks Lærerforening og

Børnehaveklasseforeningen

ukso@dlf.org

Udgiver: Børnehaveklasseforeningen, Vesterlundvej 107, Nymindegab, 6830 Nr. Nebel

Foto: Dorthe Clausen.

Børnehaveklasseforeningen

Vesterlundvej 107, Nymindegab

6830 Nr. Nebel

Telefon 60 15 32 11

E-mail: bhklf@bhklf.dk - www.boernehaveklasseforeningen.dk

Vi har ikke en sekretær på kontoret, derfor vil opkaldene gå til formand Pia Jessen. I bedes ringe efter kl. 15.30, eller lægge en besked med navn og mobil nr. og I vil blive kontaktet hurtigst muligt.

Indmeldelse og kontaktoplysninger findes på foreningens hjemmeside.

Hovedstyrelsen:

Formand:

Pia Tine Jessen,
Vesterlundvej 107, Nymindegab,
6830 Nr. Nebel. Mobil 22 88 09 84.
E-mail: pia@jessens.dk

Ulla Koch Sørensen,
Enggårdsgade 29, 1., 9000 Aalborg.
Mobil 22 97 00 14.
E-mail: ukso@dlf.org

Lis Jeppesen,
Færgegaardsvej 6, 5500 Middelfart.
Tlf. 64 40 66 93. Mobil 61 10 07 40.
E-mail: lis.jeppesen@mail.dk

Marianne Giannini,
Tårup Skovvej 12, 4850 Stubbekøbing.
Tlf. 39 29 62 42. Mobil 26 11 23 59.
E-mail: mg.la@ci.kk.dk

Anette Toft Schack,
Vestergaardsvej 7, 6051 Almind.
Tlf. 75 52 83 36. Mobil 20 72 83 36.
E-mail: anette.toft.joergensen@skolekom.dk

Lilian Hvas,
Englund 1, 9900 Frederikshavn.
Tlf. 98 46 80 20. Mobil 61 76 40 42.
E-mail: lilianhvas@gmail.com